



ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Οι επιπτώσεις στην τουριστική επισκεψιμότητα -
Ανάπτυξη των νησιών του Αιγαίου από την εισροή
προσφύγων στην Ελλάδα

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΜΟΥΖΟΥΛΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΣΙΟΣ ΗΛΙΑΣ

ΠΑΤΡΑ-2018

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Εισαγωγή στο Τουρισμό.....	4
1.1. Ιστορική αναδρομή.....	5
1.2. Ορισμός Τουρισμού.....	8
1.3. Είδη και μορφές Τουρισμού.....	9
1.4. Ο τουρισμός ως οικονομική δραστηριότητα.....	16
1.5. Οι θετικές και αρνητικές συνέπειες του τουρισμού.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στον τουρισμό στην Ελλάδα.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Προσφυγική κρίση.....	25
4.1. Εισαγωγή.....	25
4.2. Η πρόκληση του Προσφυγικού.....	30
4.3. Οι πρόσφυγες στην Ευρώπη.....	32
4.4. Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Η περιοχή του Αιγαίου.....	36
5.1. Αιγαίο Πέλαγος.....	37
5.2. Νησιά Αιγαίου Πελάγους.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Επιπτώσεις από τις Προσφυγικές Ροές στα Νησιά του Αιγαίου.....	49
6.1. Εισαγωγή.....	49
6.2. Ροές Μεταναστών και Προσφύγων.....	49
6.3. Επιπτώσεις στις τοπικές οικονομίες των Νησιών.....	54
6.4. Σκέψεις και συμπεράσματα.....	58
Βιβλιογραφία.....	63
Ξενόγλωσση.....	63
Ηλεκτρονικές διευθύνσεις.....	64

Περίληψη

Ο τουρισμός είναι ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας, ειδικά στον Δυτικό Κόσμο ενώ παράλληλα αποτελεί μια πολύ μεγάλη βιομηχανία και σημαντικότερη πηγή εσόδων για τις τουριστικές χώρες μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Ειδικότερα τα νησιά της Ελλάδος, τα οποία είναι η κύρια πηγή επισκεψιμότητας τουριστών. Εντούτοις, πολλά από τα νησιά του Αιγαίου που βρίσκονται κοντά στα παράλια της Τουρκίας, το καλοκαίρι του **2015** δέχθηκαν ένα πρωτοφανές κύμα προσφύγων και μεταναστών το οποίο, ξεπερνώντας κάθε προηγούμενο, δημιούργησε μία σειρά από κοινωνικά, ανθρωπιστικά και οικονομικά άμεσα, βραχυπρόθεσμα, αλλά και μεσοπρόθεσμα ζητήματα. Η παρούσα εργασία επιχειρεί, αφού αποτυπώσει την έκταση του πρωτοφανούς φαινομένου για τα νησιά των δύο Περιφερειών, να αποτυπώσει, σε μία πρώτη φάση, τις επιπτώσεις στις τοπικές οικονομίες από τις ιδιαίτερα αυξημένες ροές μεταναστών και προσφύγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Εισαγωγή στο Τουρισμό

Κατά τα λεγόμενα του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιού και Τουρισμού, ο τουρισμός είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία στον κόσμο και προβλέπεται να αυξάνεται συνεχώς μέσα στον **21ο** αιώνα. Η οικονομική επίδραση του τουρισμού αναγνωρίζεται (όλο και περισσότερο) από τις κυβερνήσεις όλου του κόσμου. Η λέξη τουρισμός απορρέει από τη γαλλική λέξη **tour** και σημαίνει μετακίνηση ατόμων ή ομάδων ανθρώπων από την περιοχή στην οποία κατοικούν σε μια άλλη, με σκοπό την ψυχαγωγία, την εξερεύνηση και την εκμάθηση νέων αντικειμένων, όπως επίσης και τη σύναψη εμπορικών και επαγγελματικών συμφωνιών (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού ©**World Tourism Organization-UNWTO**®, 1997). Σύμφωνα με τον **UNWTO**, τουρισμός είναι οι δραστηριότητες των ατόμων που μετακινούνται και διαμένουν σε μέρη εκτός του καθημερινού τους περιβάλλοντος για λιγότερο από ένα έτος, για αναψυχή, επιχειρήσεις ή άλλους λόγους. Η συνήθεια των ανθρώπων να κάνουν τουρισμό για διάφορους λόγους υπάρχει από πολύ παλιά. Όμως, όσο ο τρόπος ζωής αλλάζει, η τάση αυτή αυξάνεται ολοένα και περισσότερο, είτε για λόγους ψυχαγωγίας και παρακολούθησης διαφορετικών τρόπων ζωής, εθίμων και ηθών, είτε για λόγους εργασίας. Έτσι, βασιζόμενοι στα παραπάνω, τουρίστας θεωρείται ο προσωρινός επισκέπτης που διαμένει στη χώρα προορισμού του για τουλάχιστον **24** ώρες με λόγο επίσκεψης διάφορους λόγους.

Μεταξύ του **1970** και **1992** ο παγκόσμιος τουρισμός τριπλασιάστηκε, ενώ ο τζίρος από τον τουρισμό αυξήθηκε **16** φορές σε αυτό το διάστημα. Σήμερα ο τουρισμός κατέχει την τρίτη θέση στις οικονομικές εξαγωγικές δραστηριότητες παγκοσμίως, με πρώτη το πετρέλαιο και δεύτερη τα αυτοκίνητα. Το '90 η συνεισφορά του τουρισμού στο Εθνικό Εγχώριο Προϊόν ήταν **5,5%**. Ο αριθμός των αφίξεων στην Ευρώπη παρουσίασε αύξηση από **190** εκατομμύρια το **1980**, σε **288** εκατομμύρια το **1992**, νούμερο που αντιστοιχεί στο **60%** των αφίξεων παγκοσμίως. Για πολλά χρόνια οι ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν τον κύριο προορισμό του

παγκόσμιου τουρισμού σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Η μεγάλη πλειοψηφία των ευρωπαϊών τουριστών, περίπου **91%**, επιλέγουν να επισκεφτούν μια περιοχή στην Ευρώπη. Οι πλούσιοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι αποτελούν ένα σημαντικό πλεονέκτημα για τις τουριστικές περιοχές της Ευρώπης. Σήμερα ένα σημαντικό μέρος (**60%**) των τουριστικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη εξαρτώνται από το φυσικό περιβάλλον, ενώ περίπου το **40%** των τουριστικών δραστηριοτήτων στηρίζονται στα αστικά ή πολιτιστικά στοιχεία. Παρότι έχουνε κάνει την εμφάνιση τους πολλοί νέοι προορισμοί, οι ευρωπαϊκές περιοχές διατηρούν ακόμα το μεγάλο μερίδιο του παγκόσμιου εμπορίου τουρισμού.

1.1. Ιστορική αναδρομή

Τα πρώτα βήματα του ανθρώπινου είδους πάνω στη γη γίνανε για να ταξιδέψει. Οι βασικότεροι λόγοι που έγινε αυτό ήταν η διατροφή και η ασφάλεια. Γνωρίζουμε για τις μετακινήσεις διαφόρων φυλών, όπως η κάθοδος των Δωριέων από τον Βορρά. Λόγω της μεγάλης διάρκειας των ταξιδιών της εποχής εκείνης βέβαια, μάλλον θα έπρεπε να τα ονομάσουμε μετακινήσεις και όχι ταξίδια.

Οι ταξιδιώτες της αρχαιότητας αντιμετώπιζαν δύσκολες συνθήκες: έλλειψη στέγης και τροφής, έλλειψη δρόμων και συγκοινωνιακών μέσων, στη διαδρομή τους, ληστές στην ξηρά και πειρατές στη θάλασσα. Οι δυσκολίες αυτές μας δίνουν στοιχεία για τον χαρακτήρα των πρώτων ταξιδιωτών: συνήθως ταξίδευαν από ανάγκη και ήταν συνήθως, επαγγελματίες τυχοδιώκτες, εξόριστοι, διωκόμενοι εγκληματίες, στρατιωτικοί, αλλά και μερικές φορές απλώς περιέργοι, που ταξίδευαν αναζητώντας γνώσεις και πληροφορίες.

Τα επαγγελματικά ταξίδια αποδείχτηκαν πως συνέφεραν και τα θαλάσσια ταξίδια ήταν ιδιαίτερα αποδοτικά. Οι ταξιδιώτες αυξήθηκαν και με τη πάροδο του χρόνου αντιμετωπίστηκαν πολλά από τα προβλήματα που συναντούσαν. Κατασκευάστηκαν υποτυπώδεις δρόμοι

και χώροι στέγασης και ύπνου, οι ταξιδιώτες δημιουργούσαν ομάδες για να αντιμετωπίζουν επιθέσεις από ληστές κ.ά. Οι θεοί της Αρχαίας Ελλάδας ήταν φίλοι των ταξιδιών. Η μυθολογία τους ήθελε τη μια στιγμή να βρίσκονται στο ένα σημείο και την άλλη σε μεγάλη απόσταση. Αυτή η θεϊκή ιδιότητα μεταφερόταν σ' έναν μικρό βέβαια βαθμό- στους ταξιδιώτες που ξαφνικά έφταναν σε μια πόλη. Η καθιέρωση των νομισμάτων ως ανταλλακτικού ενδιαμέσου εξυπηρέτησε τον τουρισμό των αρχαίων χρόνων. Τα πρώτα νομίσματα κυκλοφόρησαν στη Λυδία της Μ. Ασίας, περίπου τον 7^ο αιώνα π.χ. και ήταν από ήλεκτρο ή χρυσό. Τα ρωμαϊκά και τα ελληνικά νομίσματα ήταν κυρίως χάλκινα. Τα χάλκινα νομίσματα είχαν τοπική αξία, ενώ τα χρυσά είχαν πιο εδραιωμένη αξία. Σύμφωνα με τις αφηγήσεις του Ομήρου, η ιερότητα της φιλοξενίας ήταν τόσο διαδεδομένη, ώστε δεν την αρνούνταν ούτε σε δυσάρεστους ξένους. Η φιλοξενία παρεχόταν αδιακρίτως σε ανθρώπους κάθε κοινωνικής τάξης, αλλά η υποδοχή του ξένου αποτελούσε μια ιεροτελεστία που διέφερε ανάλογα με την τάξη και τον σκοπό άφιξής του. Στον σημαντικό ξένο παραχωρούσαν ένα από τα καλύτερα δωμάτια και πλούσιο γεύμα. Προηγουμένως, όμως, του έδιναν τα μέσα να κάνει λουτρό, ενώ στη συνέχεια τον άλειφαν με λάδι και του έδιναν πολυτελή ρούχα. Οι βασιλιάδες της εποχής είχαν στα παλάτια τους διαμερίσματα ξένων, κάτι για το οποίο έχουμε από το ανάκτορο της Κνωσού κάποιες ενδείξεις. Οι ξένοι στα έργα του Ομήρου δεν ήταν ποτέ τουρίστες. Ήταν, αγγελιοφόροι, ταξιδιώτες, εξόριστοι, ή άνθρωποι που είχαν χάσει τον δρόμο τους. Σε όλες τις περιπτώσεις, μέρος των υποχρεώσεων της φιλοξενίας ήταν να βοηθηθεί ο ξένος με κάθε τρόπο στην επίτευξη του σκοπού του. Μια επιπλέον υποχρέωση ήταν να δωρίσουν στον φιλοξενούμενο κάποιο δώρο, ο οποίος από μέρους του έπρεπε και να το δεχθεί.

Τουριστικές περιοχές μπορούν να θεωρηθούν στην Αρχαία Ελλάδα η Αιδηψός, η οποία δεχόταν τουρισμό υγείας στις ιαματικές πηγές της, η Επίδαυρος, η οποία παρουσίαζε κίνηση καλλιτεχνικού τουρισμού, η Ολυμπία, η οποία δεχόταν αθλητικό τουρισμό, και οι Δελφοί, οι οποίοι ήταν κέντρο θρησκευτικού τουρισμού. Ο Ηρόδοτος ταξίδεψε στις ελληνικές πόλεις και έφτασε στη Σικελία και την Αίγυπτο. Σκοπός του

ήταν να γνωρίσει τον τρόπο ζωής και τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες των περιοχών αυτών. Ο τουρισμός στην Αρχαία Ελλάδα δεν ήταν, αρχικά, διαδεδομένο φαινόμενο. Ο τουρίστας(ξένος), κατά συνέπεια, ήταν σπάνιο φαινόμενο και όπως καθετί σπάνιο έδειχνε πολύτιμο. Αν προσθέσει κανείς το ότι ο τουρίστας ήταν άνθρωπος κοσμογυρισμένος, με πλήθος πληροφοριών και

σχολίων για άλλες πόλεις, περιοχές, πολιτισμούς και κοινωνίες, καταλαβαίνει γιατί αποτελούσε πρόσωπο περιζήτητο στον τουριστικό προορισμό. Έτσι λοιπόν εκτός από την αυτονόητη φιλοξενία του από τους κατοίκους ή τους πλούχιοντες της πόλης, δεχόταν και δώρα για τη τουριστική του ιδιότητα. Όταν οι τουρίστες γίνανε πολύ περισσότεροι, χάθηκε το πλεονέκτημα της μοναδικότητάς τους. Αποτέλεσμα ήταν, με τη πάροδο του χρόνου, οι τουρίστες στην Αρχαία Ελλάδα να πρέπει να πληρώνουν για το κατάλυμα, το φαγητό άλλα και τις διάφορες ανάγκες τους.

Κατά την περίοδο της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας η τουριστική κίνηση υπήρχε κυρίως για επαγγελματικούς και θρησκευτικούς λόγους, για παρακολούθηση αγώνων και άλλων θεαμάτων, για λόγους υγείας, για ψυχαγωγία κ.α.. Η Ρωμαίοι κατασκεύασαν σε όλη την αυτοκρατορία τους ένα πρωτοποριακό και τεράστιο οδικό δίκτυο, ενώ ταυτόχρονα οι μετακινήσεις έγιναν περισσότερο ασφαλείς. Ως αποτέλεσμα η τουριστική κίνηση αυξήθηκε και οι ανάλογες πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις των λαών. Ο τουρισμός της εποχής εξυπηρέτησε αποφασιστικά την πολιτισμική αναβάθμιση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της εποχής. Οι Αρχαίοι Έλληνες και οι Ρωμαίοι κάνανε αρκετά συχνά τουρισμό, ο οποίος βέβαια διέφερε ιδιαίτερα από την σημερινή του μορφή.

Η τουριστική δραστηριότητα διατηρήθηκε και τον Μεσαίωνα κυρίως με την μορφή για θρησκευτικούς και επαγγελματικούς λόγους. Την εποχή της οθωμανικής αυτοκρατορίας ήταν εύκολο να γίνουν τεράστια ταξίδια χωρίς διατυπώσεις. Από την Ισπανία μέχρι τη Περσία και από την Ουγγαρία μέχρι την Αίγυπτο, παρουσιάστηκε έντονη, για την εποχή, διάθεση για ταξίδια. Κατά τον Μεσοπόλεμο οι Άγγλοι αριστοκράτες

θεωρούσαν τον τουρισμό βασικό στοιχείο της εκπαίδευσης και μόρφωσής τους. Αυτή η άποψη επικράτησε σε όλη την πολιτισμένη δυτική και βόρεια Ευρώπη. Μετά τον 2ό Παγκόσμιο Πόλεμο, το φαινόμενο του τουρισμού παρουσίασε έξαρση. Ταυτόχρονα, οι κοινωνίες ανέπτυξαν πολιτιστικά στοιχεία που συμπεριέλαβαν το ταξιδιωτικό φαινόμενο, ενώ και τα ταξίδια έγιναν περισσότερο ασφαλή. Ανάλογα με τη πολιτιστική και τεχνολογική πρόοδο κάθε εποχής και περιοχής, άλλαζε το επίπεδο περιποίησης των ξένων, το οποίο συνήθως ήταν ανάλογο και με τα χρήματα που ο ξένος είχε διαθέσιμα. Με τη πάροδο των ετών, παρουσιάστηκε ένα είδος ταξιδιώτη ο οποίος ταξίδευε για να ξεκουραστεί και ν' απολαύσει. Ο ταξιδιώτης αυτός είναι ο τουρίστας με την έννοια που έχει σήμερα. Μεταπολεμικά, επίσης, παρουσιάστηκε το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού. Προφανώς υπήρχαν πολλοί ενδιαφερόμενοι για τουρισμό, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν οι κατάλληλες συνθήκες για ανέμελα ταξίδια. Σιγά σιγά ο τουρισμός έμπαινε σε τροχιά που θα τον έπλαθε στην σημερινή του μορφή.

1.2. Ορισμός Τουρισμού

Ο τουρισμός είναι ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας, ειδικά στον Δυτικό Κόσμο ενώ παράλληλα αποτελεί μια πολύ μεγάλη βιομηχανία και σημαντικότετη πηγή εσόδων για τις τουριστικές χώρες μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Πολλές είναι οι προσπάθειες που έχουν γίνει για να δοθεί ένας επακριβής ορισμός του Τουρισμού. Από τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι ότι είναι αποτέλεσμα μετακίνησης και διαμονής ανθρώπων σε διάφορους για μικρό χρονικό διάστημα για την εκπλήρωση των ψυχαγωγικών τους αναγκών.

Υπάρχουν διάφοροι ορισμοί για το τουρισμό αλλά κανένας από αυτούς τους ορισμούς δεν λαμβάνει υπόψη τον εσωτερικό τουρισμό. Τελευταία φορά, το θέμα της υιοθέτησης ενός ορισμού για τον εσωτερικό τουρισμό τέθηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη για τον Τουρισμό που συγκλήθηκε το **1980** στην Μανίλα των Φιλιππίνων από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, χωρίς όμως θετικό αποτέλεσμα. Σήμερα, κάποιες χώρες έχουν

δώσει έναν ορισμό για τον ντόπιο τουρίστα. Οι ΗΠΑ π.χ. ορίζουν σαν τουρίστα που κάνει εσωτερικό τουρισμό οποιοδήποτε άτομο φεύγει από το σπίτι του με σκοπό να επισκεφτεί κάποιο μέρος που απέχει τουλάχιστον **50 μίλια (80,48 χιλιόμετρα)** από αυτό για οποιοδήποτε λόγο εκτός της καθημερινής του μετάβασης στην εργασία.

1.3. Είδη και μορφές Τουρισμού

Ο εναλλακτικός τουρισμός διακρίνεται στις παρακάτω σημαντικότερες κατηγορίες:

- Εγχώριος τουρισμός (**domestic tourism**): ο τουρισμός των κατοίκων μίας χώρας όταν ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής (πχ. ένας Αθηναίος πηγαίνει στην Τρίπολη)
- Εξερχόμενος τουρισμός (**outbound tourism**): αφορά στους μόνιμους κατοίκους μίας χώρας οι οποίοι ταξιδεύουν σε μία άλλη χώρα (πχ. ένας Έλληνας που ταξιδεύει στη Γαλλία)
- Εισερχόμενος τουρισμός (**inbound tourism**): ο τουρισμός των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα (πχ. ένας Γάλλος που ταξιδεύει στην Ελλάδα)
- Διεθνής τουρισμός (**international tourism**): το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού.
- Εσωτερικός τουρισμός (**internal tourism**): το σύνολο του εγχώριου και του εισερχόμενου τουρισμού
- Εθνικός τουρισμός: (**national tourism**): το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού

Ο επονομαζόμενος εναλλακτικός τουρισμός αποτελείται από τις παρακάτω σημαντικότερες παραλλαγές του

- Τουρισμός για λόγους υγείας
- Οικοτουρισμός
- Τουρισμός για Επαγγελματικούς λόγους
- Τουρισμός για Μαθησιακούς λόγους
- Τουρισμός για Πολιτιστικούς λόγους

- Τουρισμός για Θρησκευτικούς λόγους
- Τουρισμός για Κοινωνικούς λόγους
- Τουρισμός για Αθλητικούς λόγους
- Τουρισμός για Επαγγελματικούς λόγους
- Τουρισμός που σχετίζεται με Θαλάσσιες ασχολίες
- Τουρισμός που σχετίζεται με Ορειβάσιες και Ορεινές περιοχές
- Τουρισμός που σχετίζεται με χειμερινά αθλήματα
- Περιπατητικός τουρισμός

Ως αγροτικός τουρισμός ορίζεται η μορφή τουρισμού η οποία συναντάται στις περιοχές της υπαίθρου οι οποίες δεν έχουνε τουριστική ανάπτυξη και οφείλεται σε κοινωνικούς, πολιτιστικούς και περιβαλλοντολογικούς λόγους μέσω των οποίων μπορούν τόσο οι επισκέπτες άλλα και ο τοπικός πληθυσμός να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους και να ανταλλάξουν εμπειρίες. Μέσα από αυτήν την διαδικασία προφέρεται στους μόνιμους κατοίκους των περιοχών αυτών μια ακόμη πηγή εισοδήματος. Αυτή η μορφή τουρισμού επιλέγεται συνήθως από άτομα που στον ελεύθερο τους χρόνο για προσωπικούς λόγους προτιμούν να επιλέξουν το τρίπτυχο των **3Φ (ΦΥΣΗ-ΦΙΛΙΑ-ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ)** αντί του επικρατούντος **3S (SUN-SEA-SAND)**. Τα άτομα αυτά δε στην πλειοψηφία τους χαρακτηρίζονται από την αγάπη τους για την φύση (χλωρίδα και πανίδα), το ενδιαφέρον για παρατήρηση (π.χ. παρατηρητές πτηνών) άλλα και την διάθεση τους για ορειβάσια σε συνδυασμό με πολλά άλλα και αυτά απορρέουν γενικά από την ευαισθητοποίηση τους με τα κοινωνικά και τα περιβαλλοντολογικά προβλήματα.

Ο οικοτουρισμός διακρίνεται από τις επισκέψεις σε φυσικές περιοχές και αποβλέπει στην απόλαυση και την εκτίμηση της ομορφιάς των περιοχών αυτών άλλα και των πολιτισμών του παρελθόντος και του παρόντος με απώτερο σκοπό την διατήρηση του περιβάλλοντος. Ο οικοτουρισμός δεν έχει μεγάλη επίδραση επισκεπτών και εμπλέκει τον ντόπιο πληθυσμό σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Η Ελλάδα πάρα την μικρή γεωγραφική της έκταση παρουσιάζει ιδιαίτερη φυσική και γεωμορφολογική ομορφιά και ποικιλία σε φυσικά τοπία από επιβλητικά βουνά και ατελείωτες παραλίες μέχρι και αμέτρητες λίμνες, ποτάμια και καταπράσινα

βοσκοτόπια. Όλα αυτά λειτουργούν συνδυαστικά για να κάνουν την Ελλάδα έναν πολύ ελκυστικό προορισμό για αυτήν την μορφή τουρισμού.

Ο επαγγελματικός τουρισμός σχετίζεται με την ανάπτυξη αυτού, κατά την διάρκεια επαγγελματικών ταξιδιών. Οι μερικές διακρίσεις διαφέρουν ανάλογα με τον σκοπό και την αιτία που γίνεται το εκάστοτε επαγγελματικό ταξίδι. Όταν ο σκοπός που γίνεται το ταξίδι είναι η παρακολούθηση κάποιου συνεδρίου τότε ονομάζεται "Συνεδριακός τουρισμός" ενώ αν σχετίζεται με την επίσκεψη σε κάποιου είδους έκθεση τότε ονομάζεται "Έκθεσιακός τουρισμός" κτλ. Μια τελευταία κατηγορία είναι και ο <<τουρισμός κινήτρων>>, ο οποίος αναπτύσσεται από την ανταμοιβή εργαζομένων(λόγω υψηλής απόδοσης στον εργασιακό τους τομέα) με διάφορα ταξιδιωτικά πακέτα.

Ο πολιτιστικός ορίζεται ως η επίσκεψη σε ένα τόπο με σκοπό την επαφή με τα πολιτιστικά στοιχεία του τόπου αυτού (αρχαιολογικά, βυζαντινά, κλασικά ή νεότερα μνημεία, ιστορία, τέχνες, λαογραφία κτλ.). Συνήθως εμφανίζεται συνδυαστικά με κάποιο άλλο είδους τουρισμού (εκτός των φορών που πρόκειται για κάποιο εκπαιδευτικό ταξίδι) και προσφέρει γνώση και ποικιλία στους επισκέπτες. Ο πολιτιστικός τουρισμός διακρίνεται ως ένα από τα γηραιότερα και δημοφιλέστερα είδη τουρισμού. Από τους προηγούμενους αιώνες κιάλας, άτομα ή ομάδες ανθρώπων, ψάχνοντας τη γνώση, την εμπειρία, και την προσωπική ευχαρίστηση έκαναν ταξίδια σε τόπους με αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό ή θρησκευτικό ενδιαφέρον, σε μέρη με διαφορετικό πολιτισμό και εθνολογικές ιδιομορφίες. Ο πολιτιστικός τουρισμός παρέχει ευκαιρίες για να γνωρίσει κάποιος την πολιτιστική εμπειρία, την περιήγηση στη φυσική, καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μίας περιοχής καθώς και στην επί του παρόντος δημιουργία.

Μαθησιακός τουρισμός είναι ο τουρισμός που σχετίζεται με την μάθηση. Συγκεκριμένα, είναι κάθε είδος τουρισμού που έχει σαν προϊόν τουριστικής προβολής τη μάθηση ή που η τουριστική πελατεία έχει επαγγελματική σχέση με τη μάθηση.

Οι βασικότερες μορφές μαθησιακού τουρισμού είναι:

- ο εκπαιδευτικός τουρισμός. Ο εκπαιδευτικός τουρισμός έχει σαν βασικό τουριστικό προϊόν τη μάθηση. Οι τουρίστες, δηλαδή, απέρχονται σε ένα τουριστικό προορισμό για να εκπαιδευτούν και ταυτόχρονα να μετέχουν σε τουριστικές δραστηριότητες. Ή κάνουν ένα οποιοδήποτε είδος τουρισμού και κατά τη διάρκεια αυτού έχουν και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Μορφές εκπαιδευτικού τουρισμού αποτελούν τα διάφορα εκπαιδευτικά ταξίδια στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, που διοργανώνουν διάφοροι εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Είναι και η συμμετοχή σπουδαστών ή φοιτητών σε εκπαιδευτικές αποστολές (ανασκαφές, πάσης είδους έρευνες, πρακτικές ασκήσεις κλπ.), όπως και η παρακολούθηση εκπαιδευτικών σεμιναρίων, και σεμιναρίων επαγγελματικής κατάρτισης και σε διάφορες εκπαιδευτικές συγκεντρώσεις, αν και εφόσον η συμμετοχή συμπεριλαμβάνει μετακίνηση προς τον τόπο που λαμβάνουν χώρα.
- ο μαθητικός, σπουδαστικός, φοιτητικός τουρισμός. Αυτά τα είδη τουρισμού έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους, το ότι η τουριστική τους επισκεψιμότητα αποτελείται από μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές. Είναι στην ουσία νεανικός τουρισμός. Είναι επίσης και εκπαιδευτικός τουρισμός, αφού η τουριστική πελατεία αποτελείται από νέους που έχουν θεσμική και επαγγελματική σχέση με την εκπαίδευση (φοιτούν σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα). Κατά τη διάρκεια του μαθητικού, σπουδαστικού, φοιτητικού τουρισμού, οι μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές αντίστοιχα ταξιδεύουν στα πλαίσια διαφόρων προγραμμάτων με την μαθησιακή τους ιδιότητα. Δίχως την ιδιότητα αυτή, όταν ταξιδεύουν, απλά κάνουν τουρισμό νέων.

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής πελατείας και σχετίζεται με την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους προσευχής, όπως μοναστήρια και εκκλησίες. Τα μνημεία του ελληνικού χριστιανισμού είναι αναπόσπαστο κομμάτι της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, οι αποσβολωμένοι καθεδρικοί

ναοί, τα ξωκλήσια, τα μοναστήρια, με την περίτεχνη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση και έντονη θρησκευτική λατρεία. Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς επισκέπτες, φιλομαθείς τουρίστες, αλλά και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά ταξίδια στον ελληνικό χώρο, έρχονται σε άμεση επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας.

Τουρισμός υγείας είναι ο τουρισμός κατά τον οποίο οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που έχουν κάποια σχέση με την υγεία. Τα προγράμματα υγείας αποτελούμενα μεταξύ άλλων προγραμμάτων όπως διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους/ φυσικές μεθόδους και προγράμματα που σχετίζονται και επηρεάζουν την υγεία, όπως υγιεινής διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης κτλ. Η φύση εκτός από τα δυσεύρετα τοπία και τις ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές «προοίκισε» την Ελλάδα και με πηγές που έχουν σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού θησαυρού της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές ακόμη και από τους αρχαίους χρόνους. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών ουσιών. Τα νερά αυτά αναγνωρίζονται ως μεταλλικά λόγω της θερμοκρασίας και της γενικής τους χημικής σύστασης. Πέραν των ψυχρών μεταλλικών πηγών υπάρχουν και οι θερμοπηγές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε ένας ολόκληρος κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η λεγόμενη ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός).

Παίρνοντας υπόψη τον ορισμό του Διεθνούς Γραφείου Κοινωνικού Τουρισμού (**BITS: Bureau Internationale la Tourisme Social**), ως κοινωνικός τουρισμός ορίζεται ολόκληρο το σύνολο των σχέσεων και αποτελεσμάτων που απορρέουν από την επιδοτούμενη από το κράτος, μέσω της χρήσης κάποιων προγραμμάτων, συμμετοχή των οικονομικά

αδύναμα κοινωνικών στρωμάτων στον τουρισμό. Μέσα στα πλαίσια της κατά προτεραιότητα ανάπτυξης συγκεκριμένων τομών τουρισμού, η Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει τον κοινωνικό τουρισμό ως την διευκόλυνση των κοινωνικών ομάδων(που κατοικούν σε κράτη- μέλη) που για λόγους κυρίως οικονομικούς αδυνατούν να κάνουν διακοπές, να μπορούν μέσω των διευκολύνσεων αυτών να συμμετέχουν στον τουρισμό. Μέσα στο πλαίσιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι και η αρχή των εμποδίων που συναντούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην προσπάθεια τους να κάνουν διακοπές, μέσω της ένταξης του τουρισμού των ατόμων με ειδικές ανάγκες, γνωστού και ως τουρισμός για όλους, στον ευρύτερο τομέα του κοινωνικού τουρισμού.

Ο θαλάσσιος τουρισμός σχετίζεται με την επίσκεψη και πραγματοποίηση δραστηριοτήτων σε θαλάσσια περιβάλλοντα. Τις περισσότερες φορές αφορά την κολύμβηση και την ξεκούραση στην παραλία, αλλά μέσα από το πρίσμα του εναλλακτικού περιλαμβάνει και διάφορες δραστηριότητες, όπως θαλάσσια αθλήματα, καταδύσεις κλπ. Ο πλούτος και η ποικιλία των ελληνικών θαλασσών, τα **15.000** χιλιόμετρα της ελληνικής ακτογραμμής, τα πολυάριθμα νησιά, οι προστατευόμενες θαλασσινές περιοχές χιλιάδων τετραγωνικών, το ήπιο κλίμα, τα υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας και το ενδιαφέρον και ποικιλόμορφο τοπίο καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον θαλάσσιο τουρισμό. Το πλεονέκτημα αυτό δε εντείνεται από την ναυτική παράδοση της χώρας όσο και από τις ευνοϊκές θαλάσσιες συνθήκες (τα ελληνικά πελάγη θεωρούνται ασφαλή από την άποψη ναυτικών κινδύνων), οι αποστάσεις μεταξύ των ακτών είναι μικρές, ενώ το ίδιο ευνοϊκές είναι και οι συνθήκες που συνδέονται με την ένταση των ανέμων και τις θερμοκρασίες περιβάλλοντος και θάλασσας).

Ως αθλητικός τουρισμός ορίζεται η εναλλακτική εκείνη μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες είτε μετέχουν σε διάφορες αθλητικές δραστηριότητες, είτε αθλούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή σε γενικές γραμμές ασχολούνται με οτιδήποτε σχετίζεται με τον αθλητισμό. Η μορφή αυτή του τουρισμού ονομάζεται πιο συγκεκριμένα αθλητικός τουρισμός ανάπαυσης ή αναψυχής. Η συμμετοχή των ατόμων που

ασχολούνται με τον αθλητισμό (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, βοηθητικό προσωπικό, οπαδοί),σε τουριστικές δραστηριότητες κατά την διάρκεια των αθλητικών ταξιδιών τους είναι εξ ορισμού η στιγμή όταν αναπτύσσεται ο λεγόμενος αθλητικός τουρισμός επιδόσεων ή άμιλλας.. Η Ελλάδα, ως τόπος γέννησης των Ολυμπιακών Αγώνων, είναι ιδανική για την επένδυση σε αθλητικές δραστηριότητες καθώς και για την διεξαγωγή αθλητικών αγώνων. Τα τελευταία χρόνια, στη χώρα διοργανώνονται όλο και πιο πολλές μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις σε πολλά αθλήματα (παγκόσμια πρωταθλήματα, πανευρωπαϊκοί αγώνες, σημαντικά διεθνή τουρνουά κ.ά.) με αποκορύφωμα τους Ολυμπιακούς Αγώνες του **2004**, στην Αθήνα.

Μέσω αυτών των διοργανώσεων η χώρα είχε την δυνατότητα να κατασκευάσει στην επικράτειά της, πολλές σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις, στάδια και προπονητικά κέντρα που καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα αθλημάτων τα οποία ως αποτέλεσμα έχουν δώσει στους κατοίκους των περιοχών όπου έχουν χτίσει άλλα και στους επισκέπτες να ασκηθούν στο αγαπημένο τους άθλημα (στίβος, ποδόσφαιρο, βόλεϊ, μπάσκετ, τένις, γκολφ, κτλ).

Στον ορεινό τουρισμό εντάσσεται ο τουρισμός ορεινών αθλημάτων (απλή ορειβασία, τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις), ο τουρισμός της ορεινής ποδηλασίας και ο τουρισμός ορεινών κατασκηνώσεων. Ο ορειβατικός τουρισμός είναι υφιστάμενη έννοια με τον ορεινό τουρισμό και μόνο η ορειβασία και οι αναρριχήσεις είναι μέρος αυτού.

1.4. Ο τουρισμός ως οικονομική δραστηριότητα

Ο τουρισμός είναι ένα προϊόν που αποφέρει έσοδα, όμως επιφέρει επιπτώσεις και επίσης απαιτεί και επένδυση. Η Τουριστική Αγορά, είναι μια αγορά με προσφορά και ζήτηση πολλών υπηρεσιών και προϊόντων με δαπάνες αλλά και εισπράξεις. Η Τουριστική Αγορά επιφέρει επιδράσεις στο εισόδημα και την απασχόληση με τη μόνη διαφορά ότι επιφέρει και αλλαγές στο ισοζύγιο πληρωμών (Ζαχαράτος, 1999)¹. Τα έσοδα που λαμβάνουν οι χώρες υποδοχής από τον τουρισμό, ειδικά εκείνες με συγκριτικά πολιτισμικά, γεωγραφικά ή καταναλωτικά πλεονεκτήματα, ωθούν στη θεώρηση του τουρισμού ως ένα μέσο κέρδους.

Ως οικονομική δραστηριότητα, ο τουρισμός κατατάσσεται στα εθνικολογιστικά συστήματα της χώρας υποδοχής και για το λόγο αυτό υπάρχουν τέσσερις κύριες μεθοδολογικές πρακτικές (Ζαχαράτος, 1999): Η πρώτη είναι ο τουρισμός ως «Τομέας Υπηρεσιών»: Η σημασία του για την οικονομική ανόρθωση των κατεστραμμένων κρατών μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οδήγησε στην ανάδειξη του τουρισμού σε πεδίο της οικονομίας με συναλλαγματική σημασία. Η δεύτερη είναι η ένταξη του τουρισμού στους Πίνακες Εισροών-Εκροών ως κλάδου παραγωγής: Η αντίληψη του τουρισμού ως τομέα παραγωγής, οδήγησε στην εισαγωγή του στους Πίνακες εισροών-εκροών, ενισχύοντας έτσι την εθνικολογιστική προσέγγισή του. Σημαντικό ρόλο παίζει και ο Δορυφορικός λογαριασμός του τουρισμού, ο οποίος δημιουργήθηκε από το Γαλλικό υπουργείο τουρισμού στα μέσα του 1980. Είναι ένα εργαλείο προσέγγισης του φαινομένου του τουρισμού, το οποίο χρησιμοποιεί ορισμούς οι οποίοι αναλύουν τις κατηγορίες τουρίστας, τύποι τουριστικής διαμονής και τουριστική κατανάλωση.

¹ Ζαχαράτος, Γ., & Τσάρτας, Π. (1999). Πολιτική και Κοινωνιολογία της Τουριστικής Ανάπτυξης, εκπαιδευτικό υλικό στο. ΜΠΣ «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», 33-75.

1.5. Οι θετικές και αρνητικές συνέπειες του τουρισμού.

Η ανάπτυξη του τουρισμού σε μια χώρα προκαλεί όχι μόνο θετικές αλλά και αρνητικές επιπτώσεις². Ξεκινώντας από τις θετικές συνέπειες, θα αναφέραμε τη σημαντική συμβολή του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη του κράτους. Όπως γίνεται ευκόλως κατανοητό, ο τουρισμός επιφέρει κέρδη στο κράτος από τη συλλογή φόρων τόσο κατά τη διάρκεια των διακοπών του εκάστοτε τουρίστα, όσο και από το κόστος που καταλαμβάνει για την μετακίνησή του. Εκτός των φόρων, ανάπτυξη του τουρισμού σημαίνει και δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης το οποίο δημιουργεί έσοδα στους ανθρώπους και ένα μεγάλο ποσοστό ανέργων όπως οι νέοι και οι γυναίκες απασχολούνται έστω και εποχικά. Ένα σημαντικό ποσοστό ατόμων, ζει από τα εποχικά επαγγέλματα και τον τουρισμό και αυτό συνεισφέρει σημαντικά στην αντιμετώπιση της ανεργίας σε μια χώρα.

Επίσης, χωρίς αμφιβολία η ανάπτυξη του τουρισμού συμβάλλει σε ένα σημαντικό επίπεδο στην ανάπτυξη διαφόρων πεδίων της οικονομίας μέσα από τις πολλαπλές του επιδράσεις στα υπόλοιπα πεδία της οικονομίας. Για παράδειγμα, αν ο τουρισμός δίνει υψηλά εισοδήματα στον κλάδο της εστίασης, αυτομάτως επηρεάζει θετικά τους κλάδους που στηρίζεται ο χώρος της εστίασης. Λογική συνέπεια της αύξησης του τουρισμού είναι και η έκρηξη της επιχειρηματικότητας και η ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης, όπως και η ενίσχυση της οικονομίας στην περιφέρεια.

Βλέποντας τις επιδράσεις του τουρισμού από τη σκοπιά του πολιτισμού, θα παρατηρούσαμε ότι η προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι από τα πρώτα της οφέλη. Όπως και οι έντονες πολιτιστικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες, οι οποίες αναδεικνύουν το πολιτισμό και τις αξίες μιας χώρας. Επίσης, μέσω των αλλοδαπών τουριστών υπάρχει μια αμοιβαία ανταλλαγή πολιτιστικών αξιών και αυτό οδηγεί στην εμπάθυνση του πολιτισμού και των αξιών άλλων χωρών. Τέλος δεν είναι αμελητέο γεγονός ότι μέσω του τουρισμού ενισχύεται η εκμάθηση και χρήση ξένων γλωσσών, οι οποίες πλέον, στην εποχή του

² Σπένδου, Αικατερίνη-Ελλη Κ. "Τουρισμός & ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: περίπτωση ελληνικής τουριστικής επιχείρησης." (2009).

διαδικτύου και της παγκοσμιοποίησης, είναι όχι μόνο χρήσιμες αλλά και αναγκαίες³.

Ο τουρισμός όμως έχει και αρνητικές συνέπειες τόσο στην οικονομία όσο και στον πολιτισμό μιας χώρας. Σε οικονομικό επίπεδο, τα μεγάλα αγκάθια του τουρισμού είναι ο κερδοσκοπικός χαρακτήρας του ομαδικού τουρισμού και η οικονομική εκμετάλλευση και κερδοσκοπία των ντόπιων σε βάρος του τουρίστα⁴. Και οι δύο παράγοντες έχουν να κάνουν με τον ανθρώπινο παράγοντα και τις αρνητικές πτυχές του. Φυσικά αυτό δε μπορείς να το σταματήσεις, μόνο να το ελέγξεις όσο μπορείς χρησιμοποιώντας τους κατάλληλους κρατικούς μηχανισμούς.

Στο κοινωνικό κομμάτι, οι αρνητικές συνέπειες στην κοινωνία και στον πολιτισμό μιας χώρας εμφανίζονται όταν παρατηρείται η βιομηχανοποίηση της εξυπηρέτησης του τουρίστα και επίσης η τυποποίηση των τοπικών παραδόσεων και της κουλτούρας. Αυτό όμως δε μπορείς να το αποτρέψεις όταν ο τουρισμός είναι σε υψηλά επίπεδα και υπάρχει αρκετά μεγάλος αριθμός τουριστών. Για παράδειγμα, πως θα αποτρέψεις τη μη-εμπορευματοποίηση της ακρόπολης όταν έχει εκατοντάδες επισκέπτες κάθε μέρα. Επίσης αν δε το επιτρέψεις αυτό, τότε ίσως να μην δικαιώσεις και τις προσδοκίες του εκάστοτε τουρίστα. Ένα δεύτερο αρνητικό στοιχείο είναι η υποβάθμιση της ποιότητας των αγαθών λόγω της αυξημένης ζήτησης και προσφοράς. Αυτό συμβαίνει κυρίως σε περιοχές και κλάδους που κυριαρχούν μονοπώλια ή ολιγοπώλια.

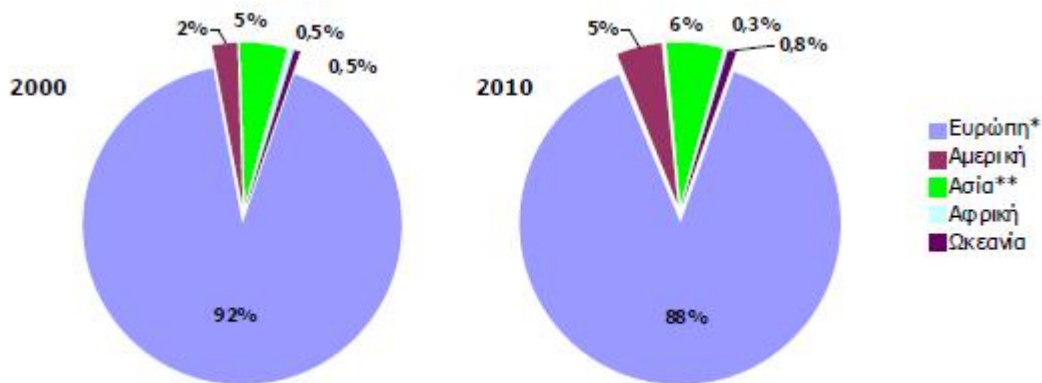
³ Kaklamanou, Maria-Argyroula, and Μαρία-Αργυρούλα Κακλαμάνου. "Τουριστικό marketing." (2008).

⁴ Αποστολόπουλος, Κ., and Δ. Σδράλη. "Εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός υπαίθρου: θεωρητική προσέγγιση και εφαρμογές." Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνοεκδοτική (2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού

Η μεγάλη ακτογραμμή, η πλούσια πολιτισμική κληρονομιά, και η φυσική ομορφιά προσδίδουν στην Ελλάδα σημαντικά συγκριτικά φυσικά πλεονεκτήματα, με αποτέλεσμα να συγκαταλέγεται μεταξύ των κυριότερων τουριστικών προορισμών παγκοσμίως. Βασικό χαρακτηριστικό του ελληνικού τουριστικού προϊόντος αποτελεί ο γεωγραφικός προσδιορισμός της ζήτησης από το εξωτερικό, καθώς στο σύνολό της σχεδόν προέρχεται από την Ευρωπαϊκή ήπειρο, με την αναλογία μάλιστα να μην εμφανίζει μεταβολή την τελευταία δεκαετία (Διάγραμμα). Το **2010** οι αφίξεις από τις ευρωπαϊκές χώρες ανήλθαν σε **13,3** εκατ., εκ των οποίων το **68%** προήλθε από χώρες της ΕΕ-27, ενώ το **40%** αφορούσε επισκέπτες από χώρες-μέλη της Ευρωζώνης.



Διάγραμμα: Διαχρονική εξέλιξη αφίξεων αλλοδαπών επισκεπτών ανά ήπειρο

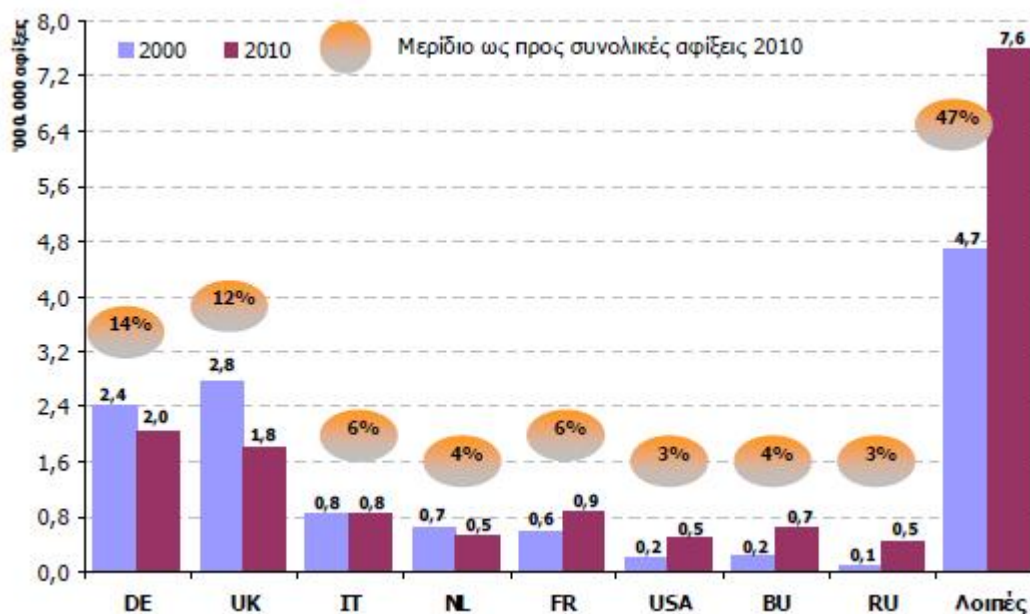
(*) Περιλαμβάνονται οι αφίξεις από τη Ρωσία, (**) Περιλαμβάνονται οι αφίξεις από την Τουρκία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

Σε επίπεδο κρατών, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία αποτελούν διαχρονικά τις παραδοσιακές αγορές από τις οποίες προέρχεται ο μεγαλύτερος αριθμός ξένων επισκεπτών, αν και το μερίδιό τους βαίνει

μειούμενο τα τελευταία χρόνια. Είναι ενδεικτικό ότι το **2010** το ποσοστό από τις χώρες αυτές διαμορφώθηκε στο **12%** και **14%** των συνολικών αφίξεων, όταν το **2000** κυμαίνονταν στο **22%** και **19%** αντίστοιχα. Τα τελευταία δέκα χρόνια ωστόσο, αναδείχθηκαν νέες χώρες από τις οποίες η Ελλάδα προσελκύει σημαντικό αριθμό επισκεπτών. Οι χώρες αυτές είναι κυρίως η Ρωσία και οι γειτονικές Βαλκανικές με τις αφίξεις να αντισταθμίζουν εν μέρει την κάμψη από άλλες χώρες. Ιδιαίτερα οι αφίξεις από την Ρωσία παρουσιάζουν σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια (μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης **21%** την περίοδο **2005-2010**), συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην ενίσχυση των τουριστικών εισπράξεων, καθώς η μέση δαπάνη των επισκεπτών από τη χώρα αυτή κυμαίνεται σε διπλάσιο σχεδόν επίπεδο από τον αντίστοιχο μέσο όρο στο σύνολο των ξένων επισκεπτών.

Στον αντίποδα σχετικά μικρός είναι ο αριθμός των επισκεπτών από χώρες όπως η Κίνα και η Ιαπωνία, γεγονός που υποδεικνύει την ύπαρξη και άλλων αγορών από τις οποίες η Ελλάδα θα μπορούσε να επωφεληθεί οικονομικά με την προσέλκυσή τους.

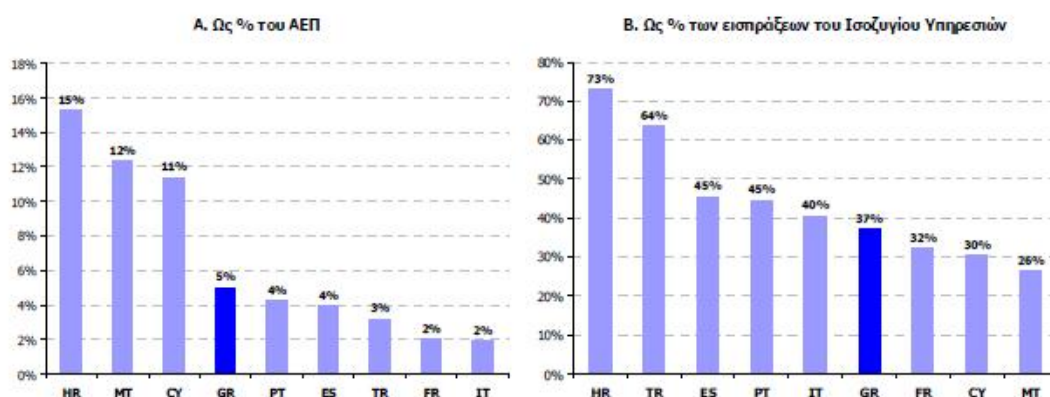


Διάγραμμα: Αφίξεις ξένων επισκεπτών στην Ελλάδα μεταξύ **2000** και **2010**

DE: Γερμανία, **UK:** Ην. Βασίλειο, **IT:** Ιταλία, **NL:** Ολλανδία, **FR:** Γαλλία, **USA:** Η.Π.Α., **BU:** Βουλγαρία, **RU:** Ρωσία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

Τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού για την ελληνική οικονομία αποτυπώνεται στις τουριστικές εισπράξεις (τη δαπάνη δηλαδή των ξένων επισκεπτών κατά την επίσκεψή τους στην Ελλάδα) η οποία αποτελεί το **5%** (μέσος όρος πενταετίας **2005-2010**) του ΑΕΠ, αναλογία που είναι υψηλότερη συγκριτικά με άλλες τουριστικά αναπτυγμένες χώρες της Μεσογείου, όπως η Τουρκία και η Ισπανία.



Διάγραμμα 2.3: Τουριστικές εισπράξεις σε προορισμούς της Μεσογείου (ως % του ΑΕΠ και των εισπράξεων του Ισοζυγίου Υπηρεσιών), Μ.Ο.:2005-2010

HR: Κροατία, **MT:** Μάλτα, **CY:** Κύπρος **PT:** Πορτογαλία **ES:** Ισπανία **TR:** Τουρκία **FR:** Γαλλία **IT:** Ιταλία

Πηγή: Eurostat Επεξεργασία: IOBE

Αντίστοιχα, τα έσοδα από τον ξένο τουρισμό υπερβαίνουν το **33%** των συνολικών εισπράξεων του ισοζυγίου υπηρεσιών γεγονός που συμβάλλει ουσιαστικά στη μείωση του ελλείμματος των παρόντων συναλλαγών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στον τουρισμό στην Ελλάδα

Είναι γεγονός ότι η εκδήλωση και κλιμάκωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης είχε σημαντικότερες επιπτώσεις σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι σχετικά υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης σε πολλά κράτη της Ευρώπης πριν το **2008**, έδωσαν τη θέση τους σε εκτεταμένη ύφεση, αύξηση της ανεργίας, μείωση της παραγωγής, υποβάθμιση του μέσου επιπέδου διαβίωσης. Από την κατάσταση αυτή, ο παγκόσμιος τουρισμός αν και με κάποια καθυστέρηση, δεν έχει μείνει ανεπηρέαστος. Αντιθέτως, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο διεθνής τουρισμός άρχισε να μειώνεται στο τέλος του **2008** και έγινε έτσι ένας από τους τελευταίους τομείς που δέχθηκαν τις επιδράσεις της παγκόσμιας ύφεσης. Η τάση αυτή αποτυπώθηκε στις κατεξοχήν τουριστικές περιφέρειες τόσο της χώρας όσο και των υπολοίπων χωρών, με μείωση των τουριστικών αφίξεων και διανυκτερεύσεων, αλλά και μείωση των χρημάτων που καταλάωναν στις τουριστικές περιοχές από τους επισκέπτες τους. Διαφαίνεται όμως ότι η επίδραση της κρίσης στην τουριστική βιομηχανία δεν ήταν η ίδια, ή δεν ήταν σε ίδιο βαθμό και ένταση για όλες τις περιοχές. Επιπλέον, οι προβλέψεις για το **2013** φαίνεται να είναι καλύτερες για το μέλλον του τουρισμού.

Το πρόβλημα της άνιση κατανομής των εισοδημάτων, των οικονομικών ευκαιριών και δραστηριοτήτων στις περιφέρειες αποτελεί ένα ζήτημα μείζονος ενδιαφέροντος για κάθε χώρα. Οι ανισότητες που παρουσιάζονται μέσα στις χώρες -είτε αναπτυγμένες είτε αναπτυσσόμενες- δηλαδή σε περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με την οικονομική τους ανάπτυξη και την ευημερία τους είναι πολύ πιο έντονες εν συγκρίσει με αυτές που αναπτύσσονται ανάμεσα στις χώρες.

Όσον αφορά την Ελλάδα οι περιφερειακές ανισότητες οξύνθηκαν κατά την διάρκεια των τριών πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών και σύμφωνα

με έρευνες που έχουν γίνει το φαινόμενο αυτό εξελίσσεται συνεχώς εξαιτίας των γεωγραφικών χαρακτηριστικών των περιφερειών, των αλλαγών στην παραγωγική τους δομή, των χωρικών πολιτικών που εφαρμόζονται και του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος που έχει διαμορφωθεί (Petrakos and Saratsis; 2000). Η Ελλάδα παρουσιάζει έντονες περιφερειακές ανισότητες σε διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο, καθώς επίσης υπάρχει και μεγάλο αναπτυξιακό χάσμα μεταξύ ολόκληρης της χώρας και του μέσου όρου της Ε.Ε., ιδιαίτερα όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα. Η περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση αμφότερων των πτυχών του προβλήματος, αλλά εστιάζεται περισσότερο στην ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο παρά σε περιφερειακό.

Όπως είναι γνωστό, η Ελλάδα αποτελεί κορυφαίο τουριστικό προορισμό παγκοσμίως, κάτι που την κατατάσσει ανάμεσα στους **10** πρώτους τουριστικούς προορισμούς για το **2010 (Lonely Planet)**. Σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ, ο τουρισμός είναι σήμερα ο δυναμικότερα αναπτυσσόμενος τομέας της ελληνικής οικονομίας αφού:

- Η συμμετοχή του στο ΑΕΠ είναι σταθερά πάνω από **15%** και κατά περιόδους ξεπέρασε το **18%**. Ειδικότερα για το **2012** η συμβολή της τουριστικής οικονομίας το **2012** στο ΑΕΠ της Ελλάδας φτάνει το **16,4%**
- Δημιουργεί απασχόληση σε ένα ευρύτατο φάσμα δραστηριοτήτων, σε διαφορετικά επίπεδα γνώσεων και ειδίκευσης και κυρίως στους νέους και στη περιφέρεια. Ειδικότερα για το **2012** η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (**688.800** θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο **18,3%** των απασχολούμενων.
- Ένας **(1)** στους πέντε **(5)** κατοίκους της Ελλάδας απασχολείται άμεσα ή έμμεσα στον τουριστικό τομέα.
- Κάθε Ευρώ που καταναλώνεται στον τουρισμό δημιουργεί υπερδιπλάσια δευτερογενή κατανάλωση στην υπόλοιπη οικονομία.

Είναι επομένως προφανές ότι ο ελληνικός τουρισμός είναι ένας από τους ελάχιστους τομείς της εθνικής οικονομίας, ο οποίος είναι ανταγωνιστικός σε παγκόσμιο επίπεδο. Προκειμένου να διαπιστωθεί ο βαθμός σημαντικότητας καθώς και η συνεισφορά του τουρισμού στην ανάπτυξη των περιφερειών, θα παρουσιαστούν κάποιοι βασικοί δείκτες, για τις νησιωτικές περιφέρειες, για την περίοδο **2008-2011**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Προσφυγική κρίση

4.1. Εισαγωγή

Η προσφυγική κρίση είναι ένα γενικευμένο πρόβλημα και όχι απλά Ελληνικό. Στην καθιερωμένη έκθεση «**The Global Risks Report**» για το **2016** το **World Economic Forum (WEF)** αναφέρει ως τον υπ' αριθμόν ένα κίνδυνο για τους επόμενους **18** μήνες τη μεγάλης κλίμακας αναγκαστική μετανάστευση. Το **WEF** περιλαμβάνει στον όρο αυτό όχι μόνο την αναγκαστική μετανάστευση που προκαλείται από τις βίαιες συγκρούσεις (Συρία, Ιράκ), αλλά και αυτή που οφείλεται σε περιβαλλοντικούς ή οικονομικούς παράγοντες. Ο κίνδυνος πιστεύεται να είναι πιο έντονος για τους επόμενους **18** μήνες σε σχέση με τα επόμενα **10** χρόνια. Παρόλα αυτά, είναι έντονα διασυνδεδεμένος με άλλους κινδύνους που θεωρούνται άκρως ανησυχητικοί μακροπρόθεσμα, κλιματική αλλαγή και έλλειψη νερού, : διακρατικές εντάσεις..

Σύμφωνα με το **WEF**, οι σημαντικότεροι κίνδυνοι για το τρέχον έτος, είναι: **1.** Η μεγάλης κλίμακας αναγκαστική μετανάστευση, **2.** Τα έντονα καιρικά φαινόμενα, **3.** Οι διακρατικές συγκρούσεις, **4.** Η αποτυχία μετριασμού της κλιματικής αλλαγής με περιφερειακές συνέπειες, **5.** Οι μεγάλες φυσικές καταστροφές. Καθώς και σε οικονομικό επίπεδο, η Ανεργία και η Υποαπασχόληση και η τιμή της Ενέργειας αναφέρονται ως οι κορυφαίοι κίνδυνοι που προκαλούν τη μεγαλύτερη ανησυχία για την επιχειρηματική δραστηριότητα στις μισές από τις **140** οικονομίες που εξετάζει η παγκόσμια έρευνα.

Η ροή με την οποία αυξάνονται οι πρόσφυγες παγκοσμίως έχει φτάσει σε ένα πρωτοφανές για τα χρονικά επίπεδο. Οι ροές αυτές αυξάνονται ταχέως από το **2014** λόγω της παρατεταμένης κρίσης στη Συρία και το Ιράκ αλλά και το Νότιο Σουδάν, τη Νιγηρία και τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Οι Σύριοι πρόσφυγες που καταγράφηκαν το **2015** από τα Ηνωμένα Έθνη είναι περισσότεροι από **4,6** εκατομμύρια. Το γράφημα **2**

δείχνει πόσο γρήγορα η προσφυγική κρίση σκαρφάλωσε στην κορυφή της ευρωπαϊκής ατζέντας. Σύμφωνα με το **WEF**, τρεις παράγοντες αυξάνουν τον κίνδυνο από την ακούσια μετανάστευση. Αρχικά, οι άνθρωποι μένουν στις χώρες υποδοχής περισσότερο από ότι τα προηγούμενα χρόνια. Η μέση διάρκεια μετατόπισης επιμηκύνθηκε από τα εννέα χρόνια που ήταν κατά τη δεκαετία του **1980**, στα **20** χρόνια από τα μέσα της δεκαετίας του **2000**. Όσο περισσότερο παραμένουν οι άνθρωποι μακριά από τις πατρίδες τους, τόσο πιο δύσκολο είναι να επιστρέψουν σε αυτές, δεδομένου ότι συχνά έχουν χάσει τις δουλειές τους, τους οικογενειακούς δεσμούς και την περιουσία τους. Επιπρόσθετα, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας για τους πρόσφυγες που επιστρέφουν πίσω μπορούν να αποδειχθούν αρκετά δύσκολα για να τα διεκδικήσουν.

Η αδιάκοπη και συνεχής προσφυγική κίνηση κάνει την κατάσταση ακόμα δυσκολότερη όταν περιορίζονται τα κοινωνικοοικονομικά δικαιώματα και οι ευκαιρίες που έχουν οι πρόσφυγες για να διεκδικήσουν τα προς το ζην με αξιοπρέπεια. Η έλλειψη αποτελεσματικών πολιτικών ένταξης σε πολλές χώρες μπορεί να οδηγήσει στο σχηματισμό γκέτο ή απομονωμένων κοινοτήτων στο περιθώριο της κοινωνίας, που τους προκαλούν απογοήτευση και τους κάνουν ευάλωτους για περαιτέρω περιθωριοποίηση και ριζοσπαστικοποίηση, με τους αξιωματούχους των χωρών υποδοχής να προβληματίζονται για τις επιπτώσεις στην ασφάλεια του πληθυσμού. Είναι κοινώς γνωστό, η μεγάλη εισροή προσφύγων άλλα και μεταναστών από το **2015** στην Ευρώπη δημιούργησε προβλήματα απορρόφησης, επιδείνωσε την τάση ξενοφοβίας των κοινωνιών και δίχασε το πολιτικό φάσμα, υπονομεύοντας τελικά την αποτελεσματικότητα των ευρωπαϊκών δομών διακυβέρνησης. Είναι γεγονός ότι όλες οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης στην Ευρώπη έχουν μέχρι στιγμής αποτύχει. Μη βιώσιμη αποδείχθηκε και η συνθήκη του Δουβλίνου, οι συμφωνίες δεν εφαρμόζονται από τα κράτη-μέλη, η συμφωνία με την Τουρκία δεν έχει επιδείξει ακόμα κανένα αποτέλεσμα και η κατάσταση των προσφύγων σε πολλές περιπτώσεις είναι άθλια. Οι μόνη χειροπιαστή λύση που έχουν βρει έως τώρα τα κράτη είναι να κλείνουν τα σύνορά τους στους πρόσφυγες. Έτσι φτάσαμε στη σημερινή κατάσταση, που είναι εκτός ελέγχου. Τα προβλεπόμενα στοιχεία για την

επερχόμενη άνοιξη και το καλοκαίρι είναι προβληματικά, **154.125** άνθρωποι έφτασαν στην Ισπανία, την Ιταλία, και την Ελλάδα τους πρώτους **2,5** μήνες αυτού του έτους (μέχρι τις **19** Μαρτίου), δέκα φορές περισσότεροι από ότι την ίδια περίοδο του **2014**. Από αυτούς, **143.824** έφτασαν στην Ελλάδα και μόνο, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΗΕ, **11.912** στην Ιταλία και **458** στην Ισπανία. Το ευρωπαϊκό σχέδιο χωλαίνει στις ακτές της χώρας μας. Εν τω μεταξύ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από τα κράτη-μέλη να αυξήσουν τις άδειες μετεγκατάστασης και να συντομεύσουν το χρόνο που απαιτείται για την επεξεργασία των αιτήσεων, ενώ, επίσης, κάλεσε την Ιταλία και την Ελλάδα να εντείνουν τις προσπάθειές τους για να εξασφαλιστεί η ταχεία και αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος. Σχετικά με την επανεγκατάσταση, η Ε.Ε. προτείνει περαιτέρω ενίσχυση των προσπαθειών για τη διασφάλιση της ομαλής και ασφαλούς υποδοχής των ανθρώπων που δικαιούνται προστασία στην Ευρώπη βάση κανονισμού.

Μέσω της επιδείνωσης της προσφυγικής κρίσης βλέπουμε επίσης πώς η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου συστήματος μετανάστευσης και ασύλου επηρεάζει σοβαρά την οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα τον τομέα και τα δίκτυα μεταφορών. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις ανεγείρουν περιφράξεις και εισάγουν ελέγχους στα σύνορα. Αυτές οι αλλαγές αρχίζουν να πλήττουν και τον τομέα του τουρισμού. Χωρίς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της Ε.Ε. στον τομέα των μεταφορών θα αναγκαστούμε να υποστούμε τις συνέπειες, τόνισε η δικηγόρος και ευρωβουλευτής **Angelika Mlinar**. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η πλήρης αποκατάσταση των συνοριακών ελέγχων εντός Σένγκεν θα έχει άμεσο κόστος έως και **18** δισεκατομμύρια ευρώ. Η μεταφορά εμπορευμάτων οδικώς θα γίνει ακριβότερη, οι εργαζόμενοι θα χάνουν χρόνο διασχίζοντας τα σύνορα και οι τουρίστες θα αποθαρρυνθούν να ταξιδεύουν στο εσωτερικό της Ευρώπης. Αναφέρουμε ότι για τον τερματισμό των μέτρων και την πλήρη επαναλειτουργία της Σένγκεν, εάν η κατάσταση επιστρέφει στα επίπεδα του Δεκεμβρίου του **2016** (βλ. σχετικό γράφημα).

Πέρα από την ανθρωπιστική πλευρά του προβλήματος, υπενθυμιζόμαστε από την οικονομία πως κάθε κρίση μπορεί πολύ εύκολα να μετατραπεί σε μια ευκαιρία. Έτσι, πληθαίνουν οι φωνές που προτρέπουν να σταματήσουμε να βλέπουμε την ακούσια μετανάστευση ως ένα προσωρινό ανθρωπιστικό πρόβλημα και να αρχίσουμε να την αντιμετωπίζουμε ως μια μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή ευκαιρία. Δεν είναι οι πρόσφυγες απλώς ένα άλλο είδος μεταναστών που μπορούν να συμβάλλουν στις κοινότητες υποδοχής τους; Στα αλήθεια, όπως επισημαίνεται από ερευνητές, οι πρόσφυγες και οι εκτοπισμένοι πληθυσμοί διαθέτουν πολλά θετικά στοιχεία, πόρους δεξιότητες, ενώ υπάρχουν αρκετά στοιχεία που επιβεβαιώνουν την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που μπορούν να επιφέρουν.

Ακόμη, η θετική συμβολή των μεταναστών στη χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη ανάπτυξη έχει περαιτέρω αναγνωριστεί με τη συμπερίληψη διαφόρων στόχων που σχετίζονται άμεσα με τη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένων της προώθησης των δικαιωμάτων των μεταναστών εργαζομένων και της βελτίωσης της διακυβέρνησης της μετανάστευσης στους νέους Στόχους του ΟΗΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

Μέσω του σχεδίου, Κοινή Πρωτοβουλία για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη (**Joint Migration and Development Initiative - JMDI**) διαφαίνεται η αποδοχή και το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τον ισχυρό δεσμό μεταξύ μετανάστευσης και ανάπτυξης και έχει ως στόχο να στηρίξει τους εμπλεκόμενους φορείς ώστε να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τις δυνατότητες της μετανάστευσης για την ανάπτυξη. Το πρόγραμμα υλοποιείται από το **UNDP (United Nations Development Programme)** και τους παρακάτω πέντε φορείς

- § ΔΟΕ (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας)
- § ΔΟΜ (Διεθνής οργανισμός Μετανάστευσης)
- § Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (**The UN Refugee Agency**),
- § Γυναίκες του ΟΗΕ (**UN Women**),
- § UNFPA (**United Nations Population Fund**)

Αυτοί οι φορείς συμβάλλουν στο πρόγραμμα αυτό με τη θεσμική γνώση, την εμπειρία τους και τα εκτεταμένα δίκτυα που διαθέτουν. Μέσω του πλαισίου αυτού υποστηρίζει, την αναδυόμενη πολιτική διαλόγου μεταξύ δημάρχων και άλλων τοπικών και περιφερειακών αρχών για να συνεργαστούν και να μοιραστούν την εμπειρία, τη γνώση και την προώθηση της διαχείρισης της μετανάστευσης για την τοπική ανάπτυξη.

Έτσι λοιπόν αν η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτύχει να αντλήσει έμπνευση από την ιστορία και τις αξίες της για να αντιμετωπίσει αυτή την κρίση, η προοπτική της οικονομικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο ίσως μπορεί να πείσει τα κράτη να γίνουν πιο φιλόξενα απέναντι στους πρόσφυγες. Το αποτέλεσμα θα είναι ωφέλιμο τόσο για τους πρόσφυγες όσο και για τις κοινωνίες, ενώ θα είναι μια ευκαιρία και για την ίδια την Ε.Ε. να αποδείξει ότι εξακολουθεί να προεσβύει τις αρχές της αλληλεγγύης, της ειρήνης, και της διαφάνειας, αξίες στις οποίες στηρίχθηκε η δημιουργία της.

Ο, πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της Διεθνούς Επιτροπής Διάσωσης) **David Miliband**, που είναι υπεύθυνος για τις επιχειρήσεις ανθρωπιστικής αρωγής του οργανισμού σε περισσότερες από **30** πληγείσες από τον πόλεμο χώρες και τα προγράμματα επανεγκατάστασης και βοήθειας προς τους πρόσφυγες σε εικοσιπέντε πόλεις των ΗΠΑ, έγραψε με αφορμή τη συζήτηση για το προσφυγικό στο συνέδριο του **WEF** στο **Davos**: Αν το **2015** ήταν η μεγαλύτερη δοκιμασία για την ικανότητα και την προθυμία της Ευρώπης να διαχειριστεί την κρίση, το **2016** θα είναι ακόμα πιο έντονη. Πρόκειται για μια κρίση γεμάτη από ψευδείς επιλογές, που αποκρύπτει την πραγματική δυνατότητα επιλογής. Πλασματικές επιλογές μεταξύ ασύλου και ασφάλειας για τους πρόσφυγες αλλά και ασφαλείας για τους Ευρωπαίους.

Μεταξύ της επιβολής των νόμων για ίσα δικαιώματα στο εσωτερικό και το διεθνές δίκαιο στο εξωτερικό. Μεταξύ λογικής και συναισθήματος. Η ψευδής επιλογή είναι να πούμε ότι για να προστατεύσουμε τους εαυτούς μας, πρέπει να σταματήσουμε να παίρνουμε πρόσφυγες που έχουν ανάγκη, να εγκαταλείψουμε δηλαδή τις αξίες μας. Η πραγματική επιλογή είναι μεταξύ της αποδιοργανωμένης και παράνομης εισόδου στην Ευρώπη, γύρω και πάνω από φράχτες και τείχη που κτίζονται, και της

οργανωμένης διαχείρισης των προσφυγικών ροών προς την Ευρώπη και μέσα στην Ευρώπη.

4.2. Η πρόκληση του Προσφυγικού

Ο μεγάλος Καρλ Πόππερ (1902-1994), σε μια συγκλονιστική ομιλία του κάπου στην Ελβετία λίγο πριν από το τέλος της ζωής του, είχε πει ότι «η ζωή είναι επίλυση προβλημάτων, αρκεί αυτά να προσεγγίζονται με ευθύνη και ορθολογισμό». Το μεταναστευτικό/προσφυγικό είναι ένα μεγάλο πρόβλημα στις μέρες μας, που σίγουρα δεν αφορά μόνον την Ευρώπη και την Ελλάδα, αλλά ολόκληρο τον πλανήτη.

Στις σημερινές κοινωνίες, όπως προκύπτει από τα γεγονότα και όχι από φαντασιώσεις ρομαντικών διανοούμενων, η μετανάστευση και η κινητικότητα παίζουν ένα ρόλο χωρίς προηγούμενο. Σύμφωνα με τις τελευταίες στατιστικές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), πάνω από 235 εκατομμύρια άνθρωποι στον πλανήτη μας ζουν μακριά από τον τόπο που γεννήθηκαν. Όπως εκτιμούν δε οι ειδικοί του ΟΗΕ, η τάση αυτή πλέον θα μεγαλώνει και θα προσλαμβάνει ποικίλες διαστάσεις, με κυρίαρχο στοιχείο την πολυπλοκότητα του όλου θέματος.

Ένα θέμα, εξάλλου, το οποίο είχε αναδείξει ο αείμνηστος Ουμπέρτο Έκο με άρθρο του σε ιταλική εφημερίδα λίγους μήνες πριν αποβιώσει, υπογραμμίζοντας ποια είναι η μεγάλη διαφορά μεταξύ μεταναστών και προσφύγων. «Ενώ οι μετανάστες είναι μια κίνηση ατόμων που αναζητούν καλύτερη ζωή, και υπό αυτή την έννοια πρόκειται για μια κατάσταση πολιτικά διαχειρίσιμη, το προσφυγικό είναι ένα αυθόρμητο φυσικό φαινόμενο που δεν ελέγχεται και που ασφαλώς δεν υπακούει στους ίδιους κανόνες. Σε κάθε περίπτωση, η Ευρώπη θα πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι ο Τρίτος Κόσμος χτυπάει την πόρτα της και θα την παραβιάσει, είτε το θέλουμε είτε όχι. Υπό αυτή την έννοια, δεν έχουμε πολύ χρόνο για προετοιμασία και ο χαρακτήρας αυτός του επείγοντος κάνει το όλο πρόβλημα δραματικό με σαφέστατες πολιτικές και οικονομικές προεκτάσεις».

Δυστυχώς, η Ευρώπη, και πολύ περισσότερο η Ελλάδα, δεν προετοιμάστηκαν για ανεξέλεγκτες προσφυγικές ροές, αλλά ούτε και για

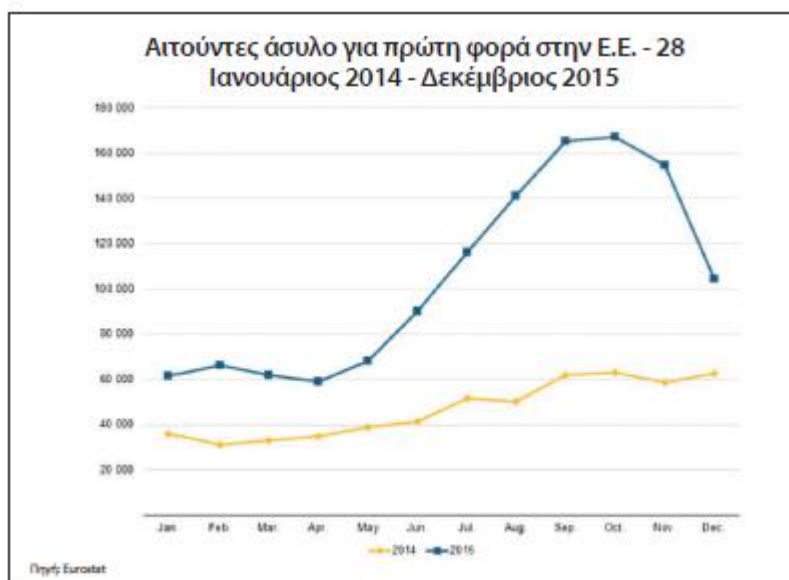
μαζικά μεταναστευτικά ρεύματα. Ωστόσο, τα μηνύματα υπήρχαν και ήσαν ιδιαίτερος ηχηρά. Έτσι, η ανυπαρξία συγκροτημένης, στο μέτρο του δυνατού, μεταναστευτικής και προσφυγικής πολιτικής οδηγεί σήμερα σε σπασμωδικές εθνικές πολιτικές κινήσεις, που στην ουσία υπονομεύουν το ευάλωτο από πολιτικής πλευράς ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Η αφορμή της κρίσης είναι, ασφαλώς, σοβαρή. Οι πόλεμοι στη Συρία και αλλού ωθούν ανθρώπους προς την Ευρώπη, διαταράσσοντας την κοινωνία και την πολιτική σκηνή σε πολλές χώρες. Ίσως, όμως, οι βαθύτερες αιτίες είναι άλλες. Ίσως ήρθε η ώρα που οι λαοί της Ευρώπης πρέπει να αποφασίσουν είτε την περαιτέρω ένωση είτε τη διάλυση. Το ζήτημα είναι υπαρξιακό - και για την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και για κάθε χώρα-μέλος χωριστά.

Και πώς να μην είναι, όταν βλέπει κανείς τις αντιδράσεις στη μαζική μετανάστευση, που προκαλεί τάσεις απομονωτισμού σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες; Κόμματα που αντιτίθενται στη μετανάστευση και στην ενωμένη Ευρώπη, όπως το Εθνικό Μέτωπο στη Γαλλία, ανέπτυξαν νέα δυναμική τα τελευταία χρόνια με τις επιθέσεις εναντίον της μετανάστευσης, της Ε.Ε. και της εγχώριας ελίτ. Στη Γερμανία, όπου τέτοια πολιτικά μηνύματα ήταν ταμπού στις μεταπολεμικές δεκαετίες, το κόμμα Εναλλακτική για τη Γερμανία πέτυχε υψηλά ποσοστά σε εκλογές σε τρία κρατίδια λίγες εβδομάδες αφότου η πρόεδρος του δήλωσε ότι ίσως χρειαστεί να πυροβολούνται όσοι επιχειρήσουν να περάσουν τα σύνορα παρατύπως. Χώρες που έγιναν μέλη της Ε.Ε. μόλις το 2004 -η Τσεχία, η Σλοβακία, η Ουγγαρία, η Πολωνία- αρνούνται να δεχθούν ποσοστό προσφύγων σε εφαρμογή απόφασης της Ένωσης. Η Βρετανία οδεύει τον Ιούνιο προς δημοψήφισμα, που θα κρίνει εάν θα παραμείνει στην Ε.Ε., με το ζήτημα της μετανάστευσης να πρωταγωνιστεί στη διαμάχη. Στην προεκλογική εκστρατεία στις ΗΠΑ, επίσης, η μετανάστευση προκαλεί ακραίες τοποθετήσεις.

4.3. Οι πρόσφυγες στην Ευρώπη

Πάνω από ένα εκατομμύριο άνθρωποι έκαναν αίτηση για άσυλο στην Ευρώπη το **2015**, υπερδιπλάσιοι εκείνων του **2014** σύμφωνα με στοιχεία της **Eurostat**. Η εισροή είναι μεγαλύτερη από αυτή κατά τη διάρκεια του Βαλκανικού Πολέμου ή μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Επιπλέον, οι πρόσφυγες είναι άνισα κατανομημένοι εντός της Ευρώπης. Παρόλο που η Ιταλία και κυρίως η Ελλάδα είναι τα μεγαλύτερα σημεία εισόδου, σε χώρες όπως η Ουγγαρία έχουν καταχωρηθεί μεγάλος αριθμός των διερχομένων αιτούντων άσυλο στη διάρκεια του καλοκαιριού, Αυστρία, η Γερμανία, η και η Σουηδία είναι από τους πιο επιλεγμένους προορισμούς των προσφύγων.



Ο αριθμός των ατόμων που αιτούνται για πρώτη φορά άσυλο (Γράφημα 3) αυξήθηκε κατά περισσότερο από **130%** κατά το τέταρτο τρίμηνο του **2015** σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του **2014** και παρέμεινε αμετάβλητος σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του **2015**. Συνολικά, ο αριθμός των ατόμων που αναζητούν άσυλο από χώρες εκτός Ε.Ε. στην Ε.Ε. των **28** κατά το τέταρτο τρίμηνο του **2015** ανήλθε σε **426.000**. Ήταν με λίγα λόγια **241.600** περισσότεροι σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του **2014**.

4.4. Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα

Η Ελλάδα είναι στην δύσκολη θέση να αντιμετωπίσει πολυάριθμα ανθρωπιστικά, θεσμικά και λειτουργικά προβλήματα αναφορικά με την προσωρινή ή μόνιμη διαβίωση των προσφύγων στη χώρα. Και όπως έχει επισημανθεί ήδη από πολλούς, αρκετά από αυτά αφορούν την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια, αλλά και την προστασία των κυριαρχικών δικαιωμάτων και των διεθνών αρμοδιοτήτων της χώρας μας. Μόνο κατά το μήνα Φεβρουάριο του **2016**, περίπου **50.000** πρόσφυγες ταξίδεψαν μέσω θαλάσσης προς την Ελλάδα. Αυτοί χωρίζονται σε

- § Άνδρες (**38%**)
- § Γυναίκες (**22%**)
- § Παιδιά (**40%**)

και κατέφθθαναν από

- § **52%** Συρία
- § **25%** Αφγανιστάν
- § **16%** Ιράκ
- § **3%** Ιράν
- § **3%** Πακιστάν
- § **0,1%** Μαρόκο

Συνολικά, από τις αρχές Ιανουαρίου μέχρι και τα μέσα Μαρτίου του **2016**, κάτι λιγότερο από **150.000** πρόσφυγες διέσχισαν το Αιγαίο προς την Ελλάδα. Το **2015** καταγράφηκαν σχεδόν **860.000** αφίξεις από τη θάλασσα, βάση στοιχείων που παρέδωσαν οι ελληνικές αρχές στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ.

Οι Σύροι που έφθασαν στην Ελλάδα κατά τον Φεβρουάριο του προηγούμενου έτους ήταν κατά το **80%** Άραβες και κατά το **17%** Κούρδοι, ενώ δήλωσαν ότι ήταν Σουνίτες στο θρήσκευμα σε ποσοστό **79%**. Δήλωσαν ως επάγγελμα,

- § τη Γεωργία (**1%**)
- § τη Δικαιοσύνη (**1%**)
- § τα Τρόφιμα (**4%**)

- § την Εκπαίδευση (7%)
- § το Λιανεμπόριο (3%)
- § την Υγεία (3%)
- § τη Διοίκηση (5%)
- § τις Υπηρεσίες (30%)
- § τις Μεταφορές (3%)
- § τη Μεταποίηση (4%)
- § τις Κατασκευές (2%)
- § την Πληροφορική (1%)
- § Άλλα (1%)

Ένα ποσοστό της τάξης του 14% δήλωσαν φοιτητές και 16% επίσης δήλωσε ότι δεν είχαν κάποιο επάγγελμα στην πατρίδα τους. Από αυτούς, το 83% είναι γυναίκες και το 17% άνδρες. 30% όλων των γυναικών και 5% όλων των ανδρών από τη Συρία δεν είχαν καμία επαγγελματική εκπαίδευση, ενώ το 2% έχουν κάποια σωματική και το 8% κάποια διανοητική αναπηρία.

Από τους Αφγανούς που ήρθαν τον ίδιο μήνα στη χώρα μας, οι οποίοι χρειάστηκαν κατά μέσο όρο 1,5 μήνα για να φτάσουν από το Αφγανιστάν στην Ελλάδα, 34% ήταν άνδρες, 45% παιδιά και 22% γυναίκες.. Δηλώνοντας πως είναι Σουνίτες κατά 48% και Σιΐτες κατά 48% στο θρήσκευμα. Επαγγελματικά βάση ποσοστών δήλωσαν πως ασχολούνται

- § 9% με την Γεωργία
- § 3% με την Εκπαίδευση
- § 17% με τις Κατασκευές
- § 2% με την Διοίκηση
- § 2% με το Λιανεμπόριο
- § 4% με τα Τρόφιμα
- § 1% με το Μικροεμπόριο
- § 3% με τις Μεταφορές
- § 14% με τις Υπηρεσίες
- § 1% με την Υγεία
- § 4% με την Μεταποίηση
- § 1% με τα Media

§ 1% με τις Τέχνες

Το **1%** δήλωσε Άλλο και το **3%** δήλωσε πως ήτανε φοιτητές.. Το **30%** δήλωσαν ότι δεν είχαν κάποιο επάγγελμα στην πατρίδα τους. Από αυτούς, το **35%** άνδρες και το **65%** είναι γυναίκες. Το **67%** όλων των γυναικών και το **20%** όλων των ανδρών από το Αφγανιστάν δεν είχαν καμία επαγγελματική εκπαίδευση. Ακόμα, το **3%** έχουν κάποια σωματική και το **1%** κάποια διανοητική αναπηρία. Ας σημειωθεί ότι η συμφωνία που τέθηκε σε ισχύ από τις **20** Μαρτίου προβλέπει ότι κάθε πρόσωπο που φθάνει στα ελληνικά νησιά από την ημερομηνία αυτή και μετά θα επιστρέφεται απευθείας στην Τουρκία, εάν δεν έχει δικαίωμα σε διεθνή προστασία ή εάν δεν κάνει αίτηση για χορήγηση ασύλου. Οι αιτήσεις των ατόμων που ζητούν άσυλο θα εξετάζονται με ταχείες διαδικασίες, με σκοπό την άμεση επιστροφή τους στην Τουρκία, εφόσον η αίτησή τους χαρακτηριστεί «απαράδεκτη». Για τους μετανάστες οι οποίοι βρίσκονται ήδη στην Ελλάδα, η συμφωνία προβλέπει ότι οι ελληνικές αρχές, τα κράτη-μέλη και οι οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα επιταχύνουν τις μετεγκαταστάσεις από την Ελλάδα προς τις υπόλοιπες χώρες και θα παράσχουν ταχεία ανθρωπιστική βοήθεια στη χώρα μας. Λόγω της επείγουσας κατάστασης στην περιοχή, θα πρέπει να έχουν πραγματοποιηθεί **6.000** μετεγκαταστάσεις εντός του Απριλίου και τουλάχιστον **20.000** μετεγκαταστάσεις έως τα μέσα Μαΐου **2016**. Όλα αυτά μένει να αποδειχθούν στην πράξη.

Νησιά του Αιγαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η περιοχή του Αιγαίου

Τα γεωγραφικά όρια του Αιγαίου Αρχιπελάγους όπως έχουν συμφωνηθεί και στον Διεθνή Υδρογραφικό Οργανισμό ευρίσκονται μέσα στην θαλάσσια περιοχή που κλείνεται :

α) Δυτικά από την γραμμή που ενώνει το ακρωτήριο

Μαλέας (Πελοπόννησος), το ακρωτήριο Μπλεμπάντα (Αντικύθηρα), το ακρωτήριο Απολυτάρες (Αντικύθηρα), με το ακρωτήριο Κοκκάλα (νοτ.δυτ. Κρήτης),

β) Νότιο-ανατολικά από την γραμμή που ενώνει το ακρωτήριο Πλάκα (νοτ.ανατ. Κρήτης), το ακρωτήριο Βροντή (ανατ. Κάρπαθος), με το ακρωτήριο Πράσο (νοτ. Ρόδος)

γ) Ανατολικά την γραμμή που ενώνει το ακρωτήριο Ζωνάρι (βορ. Ρόδος), με το ακρωτήριο **Akyar** (νοτ. Τουρκίας)

δ) Βορείως από την είσοδο των Στενών Δαρδανελίων.

Το προσωνύμιο «Αρχιπέλαγος», για το Αιγαίο χρησιμοποιείται μόνο για ιστορικούς λόγους, χωρίς να επάγεται από αυτό καμία νομική ωφέλεια αφού το σύγχρονο δίκαιο θαλάσσης (Διεθνής Σύμβαση **1982**, την οποία η Ελλάδα έχει κυρώσει από το **1995**), δεν έχει προβλέψει τίποτα για τα κράτη που συγκροτούνται από κύριο ηπειρωτικό έδαφος αλλά διαθέτουν και νησιωτικά συμπλέγματα, δηλαδή δεν υπάρχει καμία ρύθμιση ειδική για τα μεικτά, παρά μόνο για τα αμιγώς αρχιπελαγικά.

Η επιφάνεια του Αιγαίου Αρχιπελάγους είναι διάσπαρτη από **2419** νησιά και βράχους (με εμβαδόν έως ένα στρέμμα). Από τα νησιά, τα **171** είναι κατοικημένα ενώ σε πολλά βρίσκονται εγκαταστάσεις καλλιέργειών, βοσκής, τεχνικά έργα, φάροι, και άλλα είναι ιδιωτικά ανεκμετάλλευτα. Στην θαλάσσια επιφάνεια του Αιγαίου η Ελλάδα με **6** ναυτικά μίλια (ν.μ.),

χωρική θάλασσα, κατέχει κυριαρχικώς το **43%**, έναντι **7,5 %** της Τουρκίας και ο εναπομένον χώρος είναι ανοικτή θάλασσα.

Η Ελλάδα από το **1931**(Π.Δ. **6/18** Σεπτ.**1931**- ΦΕΚ Α' **325/1931**), έχει καθορίσει «αιγιαλίτιδα ζώνη» **10** ν.μ. ειδικώς και μόνο για τα θέματα της αεροπορίας και της αστυνομεύσεως αυτής και από το **1936** (Α.Ν. **230/1936**-ΦΕΚ Α' **450/17** Σεπτ. - **13** Οκτ. **1936**), έχει ορίσει «χωρική θάλασσα» **6**ν.μ. (η οποία μετράται από την χαμηλότερη ρηχία κατά την διαδρομή της φυσικής ακτογραμμής των ακτών του ηπειρωτικού εδάφους αλλά και των νησιών και των βράχων οι οποίοι σημειωτέον έχουν και αυτοί πλήρες δικαίωμα σε χωρική θάλασσα).

Η «χωρική θάλασσα» των **6**ν.μ. και ο «εθνικός εναέριος χώρος» των **10** ν.μ. αποτελούν περιοχές «εθνικής κυριαρχίας». Παρά ταύτα στην «χωρική θάλασσα», τα Εμπορικά και Πολεμικά πλοία αδιακρίτως της σημαίας την οποία φέρουν επηρμένη, απολαύουν του δικαιώματος της «αβλαβούς διελεύσεως», που σημαίνει ότι μπορούν να πλέουν με σταθερή πορεία και ταχύτητα χωρίς στάση ή προσόρμιση, εκτός εάν ζητήσουν προς τούτο άδεια ή οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες ή κάποια ανώτερη ανάγκη τους το επιβάλλει. Την αβλαβή διέλευση δικαιούνται και τα Υποβρύχια, υπό τον όρο να πλέουν στην επιφάνεια και να δείχνουν την σημαία τους. Όμως στον «εθνικό εναέριο χώρο» των **10** ν.μ. κανένα αεροσκάφος δεν απολαύει δικαιώματος «αβλαβούς διελεύσεως» εάν δεν ζητήσει άδεια και δεν καταθέσει σχέδιο πτήσεως στις αρμόδιες ελληνικές αρχές πολιτικής αεροπορίας.

Στο άρθρο **2** του Νόμου **2321/1995** (ΦΕΚ Α' **136/ 23** Ιουν. **1995**), που κυρώνει τη Σύμβαση του **1982** «περί του Διεθνούς Δικαίου της Θαλάσσης», ορίζεται ρητώς ότι η Ελλάδα έχει το αναφαίρετο δικαίωμα κατ' εφαρμογή του άρθρου **3**(της Συμβάσεως **1982**), να επεκτείνει σε οποιονδήποτε χρόνο την χωρική της θάλασσα μέχρι του εύρους των **12**ν.μ. με Προεδρικό Διάταγμα, κατόπιν προτάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου.

5.1 Αιγαίο Πέλαγος

Αιγαίο πέλαγος ονομάζεται η θαλάσσια περιοχή της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου μεταξύ Α. Ελλάδας και Μ. Ασίας, αποκαλούμενη ενίοτε

και Αρχιπέλαγος. Έχει έκταση **240.000** τ.χλμ. και μέγιστο βάθος **2.249** μέτρα μεταξύ Κρήτης και Κυκλάδων. Μεγαλύτερη πόλη του γεωγραφικού διαμερίσματος είναι η Ρόδος. Υπήρξε η κοιτίδα του Αιγαϊακού πολιτισμού. Σύμφωνα με τη μυθολογία, το όνομά του προέρχεται από τον Αιγέα, βασιλιά της Αθήνας και πατέρα του Θησέα, ο οποίος έπεσε και πνίγηκε στα νερά του πελάγους από το ναό του Ποσειδώνα στο Σούνιο.

Ο Διεθνής Υδρογραφικός Οργανισμός καθορίζει τα όρια του Αιγαίου πελάγους ως εξής:

Νότια: Από το ακρωτήριο Άσπρο (**28°16'E**) της Μικράς Ασίας έως το ακρωτήριο Κουμπουρνού, το βορειοανατολικό άκρο της Ρόδου, δια μέσω του νησιού έως το ακρωτήριο Πρασονήσι, έπειτα νοτιοδυτικά έως το σημείο Βρόντος (**35°33'N**) της Καρπάθου, δια μέσω του νησιού έως το ακρωτήριο Καστέλο, το νοτιότερο άκρο της Καρπάθου, έπειτα νοτιοδυτικά έως το ακρωτήριο Πλάκα της Κρήτης, δια μέσω του νησιού έως την Άγρια Γραμβούσα, από το βορειοδυτικό άκρο της έως το ακρωτήριο Απολυτάρεις των Αντικυθήρων, δια μέσω του νησιού έως το βράχο Ψείρα, στα βορειοδυτικά του νησιού, έπειτα βορειοδυτικά έως το ακρωτήριο Τραχήλι των Κυθήρων δια μέσω του νησιού έως το ακρωτήριο Καραβούγια και έπειτα βορειοδυτικά έως το ακρωτήριο της Αγίας Μαρίας της Ελαφονήσου (**36°28'N 22°57'E**).

Από την αρχαιότητα ακόμα τα διάφορα τμήματα του Αιγαίου έχουν ιδιαίτερα ονόματα: α) Μυρτώο πέλαγος, μεταξύ Σουνίου και Κυθήρων. β) Θρακικό πέλαγος, μεταξύ Θάσου, Σαμοθράκης και θρακικών ακτών. γ) Ικάριο πέλαγος, μεταξύ Χίου και Κω. δ) Κρητικό πέλαγος, βόρεια της Κρήτης. ε) Καρπάθιο πέλαγος, μεταξύ Καρπάθου και μικρασιατικών ακτών. στ) Ευβοϊκή θάλασσα, που περιβρέχει το νησί Εύβοια. ζ) Δωδεκανησιακή θάλασσα, που περιβάλλει τα Δωδεκάνησα.

Σε κάθε τι με αρχέγονες ρίζες τον πρώτο λόγο έχει η μυθολογία. Το Αιγαίο Πέλαγος, λέει ο μύθος, έχει πάρει το όνομά του από τον βασιλιά της Αθήνας Αιγέα, όταν έπεσε στη θάλασσα από το ακρωτήριο Σούνιο βλέποντας μαύρα πανιά στο πλοίο που έφερε τον γιο του Θησέα από τη Μινωική Κρήτη, όπου είχε πάει για να σκοτώσει τον Μινώταυρο, στον

οποίο οι Αθηναίοι ήταν υποχρεωμένοι να στέλνουν νέους και νέες για θυσία. Ο Θησέας τα κατάφερε, αλλά γυρίζοντας ξέχασε να βάλει άσπρα πανιά, το σημάδι ότι τα πράγματα είχαν πάει καλά. Το πώς και το γιατί του μύθου ανήκουν σε άλλη εξιστόρηση. Το Αιγαίο έχει πάρει το όνομά του από τα ψηλά κύματα που το ταράζουν συχνά. Στην ελληνική γλώσσα τα ψηλά κύματα ονομάζονται αίγες. Και το επίθετο αιγαίος σημαίνει πόντος, δηλαδή μεγάλη θάλασσα.

Το Αιγαίο Πέλαγος είναι η θάλασσα που περικλείεται ανάμεσα στις ακτές της ηπειρωτικής Ελλάδας, τις ακτές της Μικράς Ασίας και την Κρήτη. Έχει διαμορφωθεί από τις καθιζήσεις και τις ανυψώσεις της Αιγαίδας με τα ρήγματα της Αλπικής Ορογένεσης, ιδίως μετά τη μεγάλη καταβύθιση τον Τεταρτογενή Αιώνα. Οι τεκτονικές μεταβολές από τον Τριτογενή Αιώνα, τον Καινοζωικό, και μετά, ιδίως τον Τεταρτογενή Αιώνα, δημιούργησαν τη μορφολογία του Αιγαίου Πελάγους, με κύρια χαρακτηριστικά τις δαντελωτές ακτές, τα πολλά νησιά, αλλά και τη μεγάλη ποικιλία που παρουσιάζει το ανάγλυφο του πυθμένα με λεκάνες, αυχένες, τάφρους, φρέατα και αύλακες.

Όλα αυτά σε συνδυασμό με τις θαυμάσιες κλιματικές συνθήκες κάνουν το Αιγαίο Πέλαγος μία από τις πιο ελκυστικές θάλασσες του κόσμου. Κάθε άλλο παρά τυχαίο είναι ότι έχει αποτελέσει για αιώνες το λίκνο μεγάλων πολιτισμών και το σταυροδρόμι για το εμπόριο και την επικοινωνία των λαών της Δύσης και της Ανατολής, του Βορρά και του Νότου.

Το Αιγαίο Πέλαγος είναι ουσιαστικά κλειστή θάλασσα. Νότια από την Πελοπόννησο συγκοινωνεί με το Ιόνιο Πέλαγος. Και από τη μια και την άλλη πλευρά της Κρήτης, ανατολικά και δυτικά, με το Λιβυκό Πέλαγος. Στο βορειοανατολικό άκρο συνδέεται διαδοχικά με το Στενό των Δαρδανελλίων - τον αρχαίο ελληνικό Ελλήσποντο - με τη Θάλασσα της Προποντίδας και με τον Εύξεινο Πόντο ή Μαύρη Θάλασσα. Τα όρια και η έκταση του Αιγαίου Πελάγους έχουν καθοριστεί το **1919** από το Διεθνές Υδρογραφικό Συνέδριο στο Λονδίνο.

Από ανατολικά προς δυτικά, τα νότια όρια είναι από το ακρωτήριο Μαρμαρίς στη νοτιοδυτική Μικρά Ασία μέχρι τα ακρωτήρια της Ρόδου Μύλοι στο βόρειο σημείο και Πρασονήσι στο νότιο και από κει στην Κάρπαθο, την Κάσο και το ανατολικότερο σημείο της Κρήτης, το ακρωτήριο Πλάκα. Και από το βορειότερο σημείο της Κρήτης, το ακρωτήριο Αγριογραμβούσα, ως τα νησιά Αντικύθηρα, Κύθηρα και Ελαφόνησος, στο Λακωνικό Κόλπο, στα νότια της Πελοποννήσου.

Η έκταση της θαλάσσιας περιοχής, που περιλαμβάνεται βόρεια από τη νοητή αυτή γραμμή ανάμεσα στις ανατολικές ακτές της Ελληνικής Χερσονήσου, τις ακτές της Μακεδονίας και της Θράκης και τις ακτές της Μικράς Ασίας είναι **250.000** τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στις βόρειες ακτές της Μακεδονίας και της Θράκης καταλήγουν οι κοιλάδες των ποταμών Αξιού, Στρυμόνα και Έβρου και διαμορφώνονται κόλποι που φτάνουν βαθιά στη στεριά.

Οι στεριές στις άλλες ακτές δυτικά και ανατολικά κόβονται σε μικρές και μεγάλες χερσονήσους που έχουν αναρίθμητους κόλπους και όρμους και συνεχίζονται σε νησιά και σκοπέλους, καθώς ο διαμελισμός της στεριάς αντιστοιχεί στη μορφολογία του Αιγαίου Πελάγους κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Οι χερσόνησοι συνδέονται με τα νησιά με υφαλορράχες, δηλαδή, με μακρόστενα υψώματα του πυθμένα, και οι κόλποι με υφαλοκόλπους. Ανάμεσα στα υψώματα σχηματίζονται λεκάνες που συγκοινωνούν μεταξύ τους με υποθαλάσσιες τάφρους και αύλακες. Οι γεωγράφοι και οι γεωλόγοι έχουν χωρίσει το Αιγαίο Πέλαγος σε τρία τμήματα ακολουθώντας τη μορφολογία των ακτών, τη θέση των νησιών και τη διαμόρφωση του πυθμένα. Στο Βόρειο, το Κεντρικό και το Νότιο Αιγαίο.

Τα όρια του Βόρειου Αιγαίου είναι οι ακτές της Θεσσαλίας δυτικά, οι ακτές της Μακεδονίας και της Θράκης βόρεια και οι βορειοδυτικές ακτές της Μικράς Ασίας ανατολικά. Το νότιο όριο είναι η νοητή γραμμή που αρχίζει δυτικά από το ακρωτήριο Αρτεμίσιο, το βορειότερο άκρο της Εύβοιας, και φτάνει ανατολικά απέναντι από το νοτιότερο άκρο της Λέσβου στις μικρασιατικές ακτές. Το βορειότερο τμήμα, η θαλάσσια περιοχή ανάμεσα στην χερσόνησο της Χαλκιδικής στην Ελλάδα και την χερσόνησο της

Καλλίπολης στην Τουρκία, ονομάζεται Θρακικό Πέλαγος. Σ' αυτό βρίσκονται τα νησιά Θάσος και Σαμοθράκη. Νοτιότερα στο Βόρειο Αιγαίο βρίσκονται από δυτικά προς ανατολικά τα νησιά Βόρειες Σποράδες - η Σκιάθος, η Σκόπελος, η Αλόνησος και άλλα μικρότερα, η Λήμνος, ο Άγιος Ευστράτιος και η Λέσβος, που ανήκουν στην Ελλάδα. Επίσης, τα νησιά Ίμβρος και η Τένεδος που ανήκουν στην Τουρκία.

Τα όρια του Κεντρικού Αιγαίου είναι βόρεια η προηγούμενη νοητή γραμμή από το Αρτεμίσιο μέχρι τη Λέσβο και τη Μικρά Ασία και νότια μια άλλη νοητή γραμμή που αρχίζει δυτικά από το ακρωτήριο Σούνιο, το νότιο άκρο της Αττικής, περνάει από το ακρωτήριο Καφηρέας, το νότιο άκρο της Εύβοιας, και φτάνει ανατολικά στη Σάμο και από κει στις απέναντι μικρασιατικές ακτές. Στο Κεντρικό Αιγαίο βρίσκονται δυτικά η Σκύρος, το νοτιότερο νησί των Βόρειων Σποράδων, και ανατολικά τα Ψαρά, τα Αντίψαρα, οι Οινούσες και η Χίος.

Τα όρια του Νότιου Αιγαίου είναι βόρεια η προηγούμενη νοητή γραμμή από το Σούνιο και τον Καφηρέα μέχρι τη Σάμο και τις μικρασιατικές ακτές και νότια τα νότια όρια του πελάγους από τη Λακωνία, τα Κύθηρα και την Κρήτη μέχρι το ακρωτήριο Μαρμαρίς στη Μικρά Ασία.

Το Νότιο Αιγαίο θεωρείται το σημαντικότερο τμήμα του Αιγαίου Πελάγους. Σ' αυτό βρίσκονται τα περισσότερα νησιά. Τα δύο μεγάλα συμπλέγματα, οι Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα, τα νησιά Ικαρία, Σάμος και Φούρνοι στα ανατολικά και στα δυτικά τα νησιά του Σαρωνικού Κόλπου κοντά στην Αττική και του Αργολικού Κόλπου στην Πελοπόννησο. Το Νότιο Αιγαίο διακρίνεται σε μικρότερα πελάγη, το Μυρτώο Πέλαγος δυτικά, το Κρητικό Πέλαγος νότια και το Ικάριο Πέλαγος και το Καρπάθιο Πέλαγος ανατολικά. Καθένα από αυτά τα πελάγη παρουσιάζει συχνά ιδιαίτερες τοπικές καιρικές συνθήκες κι αυτό έχει μεγάλη σημασία για τη ναυσιπλοΐα.

5.2 Νησιά Αιγαίου Πελάγους

Τα Νησιά του Αιγαίου Πελάγους είναι ένα νησιωτικό σύμπλεγμα στο Αιγαίο Πέλαγος, με την ηπειρωτική Ελλάδα να βρίσκεται στα δυτικά και βόρεια και την Τουρκία στα ανατολικά. Η περιοχή των Νησιών Αιγαίου

και Κρήτης αποτελεί στατιστική περιφέρεια ενός εκ των τεσσάρων πρώτων επιπέδων **NUTS** της Ευρωπαϊκής Ένωσης της Ελλάδας που δημιουργήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα πρώτα επίπεδα **NUTS** δεν χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα ως διοικητικές διαιρέσεις παρά μόνο σε επίπεδο απογραφής και καταγραφής στατιστικών δεδομένων από τις υπηρεσίες της χώρας και τις Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι υπόλοιπες αντίστοιχες περιοχές, είναι η Κεντρική Ελλάδα, η Βόρεια Ελλάδα και η Αττική.



Περιλαμβάνει τρεις περιφέρειες: Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και Περιφέρεια Κρήτης. Οι δύο πρώτες περιφέρειες ανήκουν διοικητικά στην Αποκεντρωμένη διοίκηση Αιγαίου και η τρίτη στην ομώνυμη αποκεντρωμένη διοίκηση.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η περιφέρεια διαχειρίζεται διοικητικά σε πέντε περιφερειακές ενότητες, στους οποίους υπάγονται οι εννέα δήμοι που την συνιστούν. Οι Π.Ε. συμπίπτουν με τους αντίστοιχους νομούς με την εξαίρεση του νομού Λέσβου που διαιρέθηκε διοικητικά στις Π.Ε. Λήμνου και Λέσβου.

Περιφερειακή ενότητα	Δήμος	Έκτ.	Πληθ.	Έδρα
Ικαρίας	Ικαρίας	254,41	8.423	Άγιος Κήρυκος
	Φούρνων Κορσεών	45,2	1.459	Φούρνοι
Λέσβου	Λέσβου	1633,83	86.436	Μυτιλήνη
Λήμνου	Αγίου Ευστρατίου	43,3	270	Άγιος Ευστράτιος
	Λήμνου	476	16.992	Μύρινα
Σάμου	Σάμου	477,62	32.977	Σάμος
Χίου	Οινουσσών	14,382	820	Αιγνούσα
	Χίου	842,54	51.320	Χίος
	Ψαρών	44,5	450	Ψαρά



Η θέση της Περιφέρειας στην Ελλάδα

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου διοικητικά περιλαμβάνει τα νησιωτικά συμπλέγματα των Κυκλάδων και της Δωδεκανήσου, βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με έδρα την Ερμούπολη της νήσου Σύρου. Η Περιφέρεια έχει συνολική έκταση **5,286** τετραγωνικών χιλιομέτρων και καλύπτει το **4%** της συνολικής έκτασης της χώρας. Η περιφέρεια διαίρεείται σε **13** περιφερειακές ενότητες, περισσότερες από οποιαδήποτε περιφέρεια στη χώρα, στις οποίες υπάρχουν οι **33** δήμοι της.



Περιφερειακή ενότητα	Δήμος	Έκτ. (χμ ²)	Πληθ.	Έδρα
Άνδρου	Άνδρου	379,2	9.221	Άνδρος
Θήρας	Ανάφης	38	271	Ανάφη
	Θήρας	90,7	15.550	Θήρα
	Ιητών	111	2.024	Ίος
	Σικίνου	41	273	Σίκινος
	Φολεγάνδρου	32	765	Φολεγάνδρος
	Αγαθονησίου	14,5	185	Μεγάλο Χωριό
	Αστυπάλαιας	114,1	1.334	Αστυπάλαια
Καλύμνου	Καλυμνίων	110,6	16.179	Κάλυμνος
	Λειψών	17,4	790	Λειψοί
	Λέρου	74,2	7.917	Λέρος
	Πάτμου	89,2	3.047	Πάτμος
Καρπάθου	Καρπάθου	324,7	6.226	Κάρπαθος
	Κάσου	69,5	1.084	Φρυ
Κέα-Κύθνου	Κέα	148,9	2.455	Ιουλίδα
	Κύθνου	100,2	1.456	Κύθνος
Κω	Κω	287,2	33.388	Κως
	Νισύρου	50,1	1.008	Νίσυρος
Μήλου	Κιμώλου	37,4	910	Κίμωλος
	Μήλου	160,1	4.977	Μήλος
	Σερίφου	75,2	1.420	Σέριφος
	Σίφνου	73,9	2.625	Απολωνία
Μυκόνου	Μυκόνου	105,2	10.134	Μύκονος
Νάξου	Αμοργού	126,3	1.973	Αμοργός
	Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	495,8	18.904	Νάξος
Πάρου	Αντιπάρου	35,1	1.211	Αντίπαρος
	Πάρου	196,3	13.715	Πάρος
Ρόδου	Μεγίστης	9,1	492	Μεγίστη
	Ρόδου	1.407,9	115.490	Ρόδος
	Σύμης	65,8	2.590	Σύμη
	Τήλου	64,5	780	Μεγάλο Χωριό
	Χάλκης	37	478	Χάλκη
Σύρου	Σύρου-Ερμούπολης	102,4	21.507	Ερμούπολη
Τήνου	Τήνου	194,6	8.636	Τήνος

Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης περιλαμβάνει κυρίως τη νήσο Κρήτη, αλλά και μικρότερα νησιά όπως τη Γαύδο, τη Γαυδοπούλα, τη Δία, τη Χρυσή, το Κουφονήσι και τις νήσους Διονυσάδες. Η Περιφέρεια Κρήτης διοικητικά διαιρείται σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες, στους οποίους υπάγονται οι 24 δήμοι της περιφέρειας.

Περιφερειακή ενότητα	Δήμος	Έκτ.	Πληθ.	Έδρα
Ηρακλείου	Αρχανών-Αστερουσίων	335,38	16.692	Πεζά
	Βιάννου	221,54	5.563	Άνω Βιάννος
	Γόρτυνας	462,71	15.632	Άγιοι Δέκα
	Ηρακλείου	245,12	173.993	Ηράκλειο
	Μαλεβιζίου	292,7	24.864	Γαζί
	Μινώα Πεδιάδας	394,24	17.563	Ευαγγελισμός
	Φαιστού	412,74	24.466	Μοίρες
	Χερσονήσου	271,58	26.717	Γούρνες
Λασιθίου	Αγίου Νικολάου	511,99	27.074	Άγιος Νικόλαος
	Ιεράπετρας	551,04	27.602	Ιεράπετρα
	Οροπεδίου Λασιθίου	129,98	2.387	Τζερμιάδο
	Σητείας	633,22	18.318	Σητεία
Ρεθύμνου	Αγίου Βασιλείου	354,33	7.427	Σπήλι
	Αμαρίου	277,74	5.915	Αγία Φωτεινή
	Ανωγείων	130,96	2.379	Ανώγεια
	Μυλοποτάμου	337,93	14.363	Πέραμα
	Ρεθύμνης	397,48	55.525	Ρέθυμνο
Χανίων	Αποκορώνου	323,12	12.807	Βρύσες
	Γαύδου	27	152	Γαύδος
	Καντάνου-Σελίνου	369,07	5.431	Παλαιοχώρα
	Κισσάμου	334,18	10.790	Κίσσαμος
	Πλατανιά	495,43	16.874	Γεράνι
	Σφακίων	467,59	1.889	Χώρα Σφακίων
	Χανίων	356,12	108.642	Χανιά



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Επιπτώσεις από τις Προσφυγικές Ροές στα Νησιά του Αιγαίου

6.1 Εισαγωγή

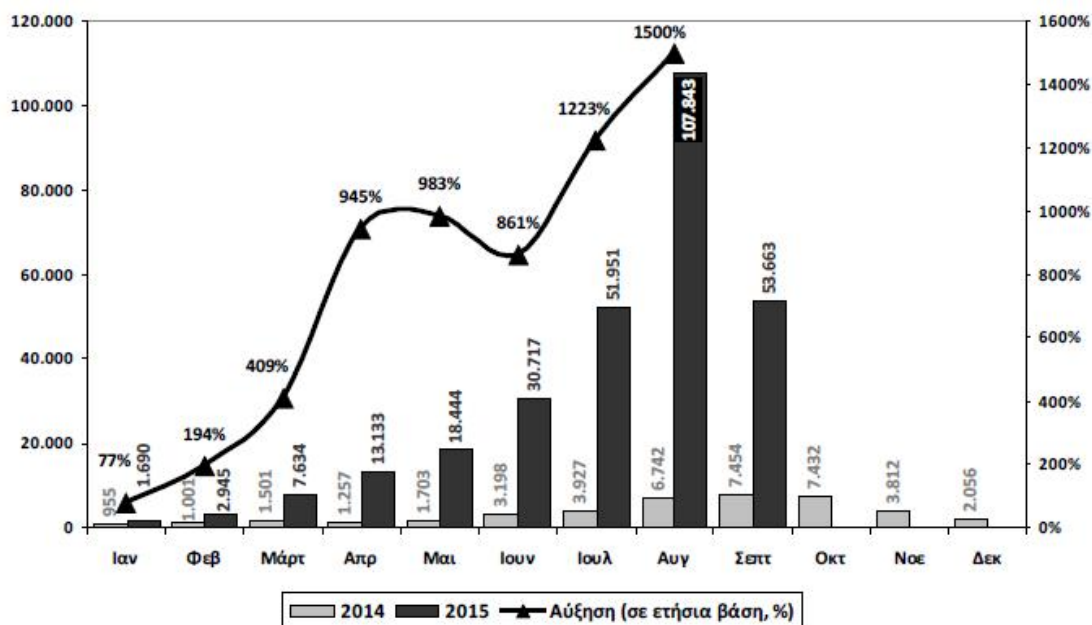
Πολλά από τα νησιά του Αιγαίου που βρίσκονται κοντά στα παράλια της Τουρκίας, το καλοκαίρι του **2015** δέχθηκαν ένα πρωτοφανές κύμα προσφύγων και μεταναστών το οποίο, ξεπερνώντας κάθε προηγούμενο, δημιούργησε μία σειρά από κοινωνικά, ανθρωπιστικά και οικονομικά άμεσα, βραχυπρόθεσμα, αλλά και μεσοπρόθεσμα ζητήματα. Το παρόν συνοπτικό κείμενο επιχειρεί, αφού αποτυπώσει την έκταση του πρωτοφανούς φαινομένου για τα νησιά των δύο Περιφερειών, να αποτυπώσει, σε μία πρώτη φάση, τις επιπτώσεις στις τοπικές οικονομίες από τις ιδιαίτερα αυξημένες ροές μεταναστών και προσφύγων. Συγκεκριμένα, γίνεται προσπάθεια να γίνει (α) η αρχική κωδικοποίηση των επιπτώσεων από τη σκοπιά της κεντρικής διοίκησης, καθώς και της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης, περιλαμβάνοντας τις εκτιμήσεις των εμπλεκόμενων φορέων, και (β) η παρουσίαση των επιπτώσεων στην οικονομική δραστηριότητα, εστιάζοντας στις πρώτες ενδείξεις για τις συνέπειες στον κλάδο του τουρισμού.

6.2 Ροές Μεταναστών και Προσφύγων

Το καλοκαίρι του **2015** οι ροή των προσφύγων και μεταναστών προς τα νησιά του Αιγαίου ήταν πρωτοφανείς σε σχέση τόσο με προηγούμενες χρονιές, τόσο για τους συγκεκριμένους προορισμούς όσο και με το μέγεθος των νησιών που κλήθηκαν να υποδεχθούν την εν λόγω ροή, ενώ η έκταση του φαινομένου και των επιπτώσεων αυτού αυξάνονται καθώς συνεχίζονται με ιδιαίτερη δυναμική οι συγκεκριμένες ροές.

Συγκεκριμένα, το μέγεθος της ροής με την οποία οι πρόσφυγες/μετανάστες έχουν ξεπεράσει κάθε προηγούμενο.. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας και των λιμενικών σωμάτων, κατά την περίοδο από Ιανουάριο έως Αύγουστο του '15 , οι συλληφθέντες μη νόμιμοι μετανάστες(όπως αποκαλούνται από την Ελληνική Αστυνομία) ήταν περίπου **272.136**, παρουσιάζοντας αύξηση σε σχέση με το σύνολο του **2014** και ακόμη μεγαλύτερη αύξηση σε σχέση με το σύνολο του **2013**..

Πιο συγκεκριμένα, βάση στοιχείων της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, μέχρι και τα μέσα Σεπτεμβρίου του **2015**, οι ροές (αφίξεις) προς την Ελλάδα μέσω της Μεσογείου ανήλθαν στις **288.030**, παρουσιάζοντας αύξηση **602%** σε σχέση με το σύνολο του **2014**. Πρόκειται για μία σχετικά μεγάλη αύξηση των ροών προσφύγων και μεταναστών, η οποία άρχισε να γίνεται ορατή ήδη από τον Απρίλιο του **2015**, οπότε και οι ροές προσφύγων και μεταναστών παρουσίασαν αύξηση **945%** σε σχέση με τον Απρίλιο του **2014**, φτάνοντας τις **13.133** (Σχεδιάγραμμα). Η τάση αυτή αυξήθηκε τους επόμενους μήνες, φτάνοντας τον Αύγουστο στις **107.843** που μεταφράζεται σε αύξηση **1500%** σε σχέση με τον ίδιο μήνα του **2014**.



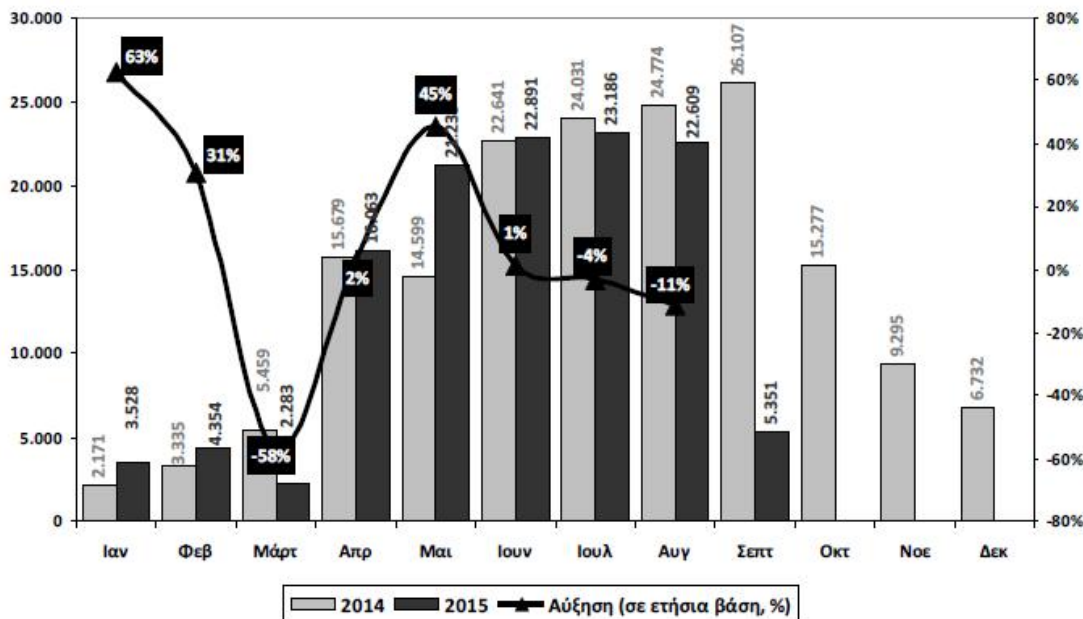
Ροές Προσφύγων και Μεταναστών μέσω της Μεσογείου προς την Ελλάδα

Πηγή: UNHCR (2015)

Σημείωση: Τα στοιχεία του Σεπτεμβρίου του **2015** αφορούν μόνο τις πρώτες **14** ημέρες του μήνα.

Οι παραπάνω αφίξεις μεταναστών και προσφύγων μέσω της Μεσογείου προς την Ελλάδα κατά την περίοδο του **2015** αφορούν για τους πρόσφυγες μέχρι τα μέσα Σεπτεμβρίου **2015**, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, πολίτες από το Αφγανιστάν σε ποσοστό **19%** και κυρίως τη Συρία σε ποσοστό **70%** ενώ περιλαμβάνονται και πολίτες από το Πακιστάν (**3%**) και το Ιράκ (**4%**). Επιπλέον, ως προς το φύλο των συγκεκριμένων προσφύγων και μεταναστών, οι άνδρες ανέρχονται στο **66%**, το **13%** είναι γυναίκες και παιδιά στο **21%**. Επιπρόσθετα, συγκριτικά με τις άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε, η ροή προς την Ελλάδα ενδυναμώνει την ιδιαιτερότητα του φαινομένου, κατά την τρέχουσα συγκυρία, στην Ελλάδα. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες μέχρι τις **14** Σεπτεμβρίου **2015**, οι αφίξεις μεταναστών και προσφύγων μέσω Μεσογείου προς την Ιταλία ανήλθαν στις **121.521** (σχεδόν αμετάβλητες οι ροές την τελευταία εβδομάδα), το οποίο και είναι αρκετά χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το αντίστοιχο για το σύνολο του **2014 (-29%)**, όταν και είχε ανέλθει στις **171.120**.

Πιο συγκεκριμένα τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο του **2015**, οι αφίξεις προσφύγων και μεταναστών μέσω της Μεσογείου προς την Ιταλία παρουσίασαν μείωση σε ετήσια βάση κατά **-4% (23.186)** και **-11% (22.000)** αντίστοιχα (Σχεδιάγραμμα). Φυσικά, η διάρθρωση των εν λόγω ροών προς την Ιταλία αναφορικά με τον τόπο προέλευσης των προσφύγων και μεταναστών διαφέρει από αυτές της Ελλάδας, καθώς πρόκειται για πολίτες που προέρχονται σε μεγάλο ποσοστό από χώρες της Αφρικής. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, αυτή η διαφοροποίηση μεγεθών και τάσεων υπογραμμίζει την ιδιαιτερότητα της Ελλάδας, σε σχέση με άλλα κράτη-μέλη, ως σημαντική πύλη εισόδου προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά την τρέχουσα συγκυρία.



Ροές Προσφύγων και Μεταναστών μέσω της Μεσογείου προς την Ιταλία

Πηγή: UNHCR (2015)

Σημείωση: Τα στοιχεία του Σεπτεμβρίου του 2015 αφορούν μόνο τις πρώτες 14 ημέρες του μήνα.

Εφόσον συγκριθούν οι ροές μεταναστών και προσφύγων με το συνολικό πληθυσμό της χώρας, τότε το σχετικό μέγεθος του φαινομένου εντείνεται. Έτσι, οι προαναφερθείσες ροές μέσω της Μεσογείου προς την Ελλάδα κατά την περίοδο Ιανουάριος – μέσα Σεπτεμβρίου 2015 αντιστοιχούν στο 2,6% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας ή στο 0,05% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντίστοιχα, οι εν λόγω ροές προς την Ιταλία αναλογούν στο 0,2% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ως εκ τούτου διαφαίνεται ξεκάθαρα το ιδιαίτερα μεγάλο μέγεθος του φαινομένου για την Ελλάδα σε σχέση με γειτονικά κράτη-μέλη. Επιπλέον αν συμπεριλάβουμε στην εν λόγω σύγκριση και την οικονομική κατάσταση κάθε κράτους-μέλους, τότε η έκταση του προβλήματος για την Ελλάδα, η οποία βρίσκεται είδη σε οικονομική ύφεση, παίρνει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις.

Συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη, η μεγάλη αύξηση της ροής των προσφύγων/μεταναστών στην Ελλάδα το 2015, εντοπίζεται, σύμφωνα με

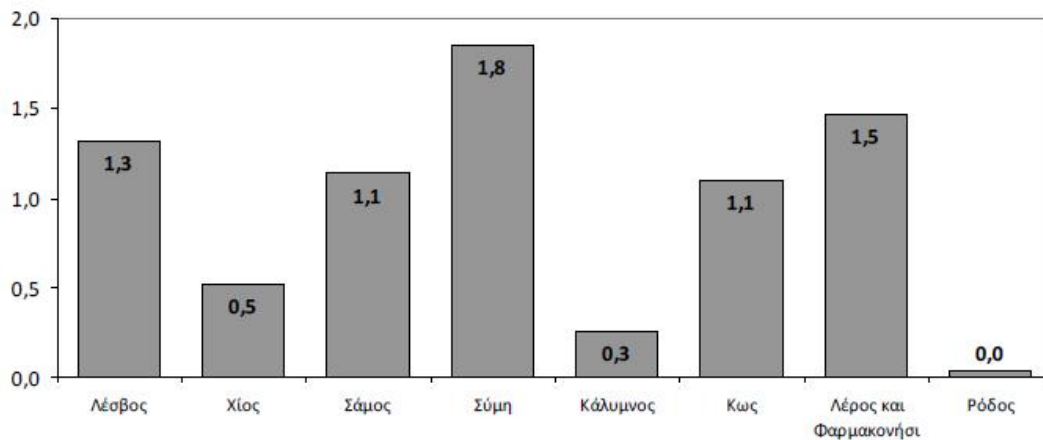
τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, στα νησιά των Δωδεκανήσων και του Βορείου Αιγαίου. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο του Ιανουαρίου μέχρι και τον Αύγουστο του **2015** σε σύγκριση με την αντίστοιχη του **2014**, οι συλληφθέντες για παράνομη είσοδο στη χώρα καταγράφηκαν ως εξής

- Αύξηση **1690%** στην περιοχή της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου και Λήμνου,
- Αύξηση **1115%** στην περιοχή των Βορείων Δωδεκανήσων (Κάλυμνος, Κως, Λέρος, Αγαθονήσι, Φαρμακονήσι)
- Αύξηση **921%** στην ευρύτερη περιοχή της Χίου
- Αύξηση **700%** στην περιοχή της Σάμου και της ευρύτερης περιοχής (Ικαρία, Φούρνοι)

Τα ποσοστά αύξησης στις άλλες περιοχές ήταν αρκετά μικρότερα. Μεταξύ των προαναφερθέντων περιοχών, τα νησιά που αποτέλεσαν τους πρώτους τόπους μαζικής άφιξης, καθιστώντας ορατά τα σημαντικά ζητήματα του φαινομένου, ήταν η Λέσβος και η Κως. Έτσι, στο τέλος του Αυγούστου η Λέσβος, η εισροή στην οποία συνεχίστηκε δυναμικά, είχε δεχθεί το **48%** των προσφύγων και μεταναστών, η Κως το **16%**, η Σάμος το **13%** η Χίος το **10%** και το Φαρμακονήσι το **3%**.

Πρέπει ωστόσο να διαπιστωθεί σε τι επίπεδο έχει φτάσει η κατάσταση στα συγκεκριμένα νησιά από την πρωτόγνωρη αύξηση των ροών προσφύγων και μεταναστών να συγκριθούν οι εν λόγω ροές με τον πληθυσμό των νησιών αυτών, που εμπεριέχει και ενδείξεις για τις υποδομές και τις δυνατότητες των νησιών να αντιμετωπίσουν το μεγάλο αυτό κύμα. Έτσι, στα νησιά που πραγματοποιείται η μεγαλύτερη προσέλευση μεταναστών και προσφύγων, αλλά και, συνάμα, έχουν και τα μεγαλύτερα προβλήματα, το σύνολο των προσφύγων και μεταναστών του **2015** είναι ίσο ή υπερβαίνει τον πληθυσμό του νησιού. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης συνολικής ροής προσφύγων και μεταναστών προς σύνολο πληθυσμού διαμορφώνεται –σύμφωνα με τα στοιχεία για το πρώτο 8μήνο του έτους– ενδεικτικά στο **1,1** στην περίπτωση της Σάμου), στο **1,1** στην περίπτωση της Κω, στο **1,3** στην περίπτωση της Λέσβου και στο **1,5** στην περίπτωση της Λέρου και του Φαρμακονησίου, ενώ σε

ορισμένες περιπτώσεις το εν λόγω ποσοστό είναι υψηλότερο, αλλά το απόλυτο μέγεθος μικρότερο (Σχεδιάγραμμα).



Δείκτης Συνολικής Ροής Προσφύγων και Μεταναστών (Οκτάμηνο 2015) ως προς το Συνολικό Πληθυσμό Νησιού

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία (2015) και ΕΛΣΤΑΤ (2015)

Ως εκ τούτου προκύπτει, ότι το ιδιαίτερα μεγάλο κύμα μεταναστών και προσφύγων ήταν αδύνατο να αντιμετωπιστεί επαρκώς από τις υπάρχουσες υποδομές και δυνατότητες των περισσότερων νησιών πόσο μάλλον και επειδή συνέπεσε με την περίοδο της μεγαλύτερης τουριστικής δραστηριότητας.

6.3 Επιπτώσεις στις τοπικές οικονομίες των Νησιών

Σημαντικές είναι και οι επιπτώσεις στην τοπική οικονομία, παράλληλα με τις επιπτώσεις σε διοικητικό επίπεδο πρίσμα των επιπτώσεων, καθώς η μεγάλη έκταση του φαινομένου επηρεάζει, ως ένα βαθμό, την σωστή λειτουργία της οικονομικής δραστηριότητας και των εμπορικών συναλλαγών, ενώ ενδέχεται να υπάρχουν και κάποιες μεμονωμένες επιπτώσεις στην τοπική παραγωγική ή αγροτική δραστηριότητα. Βέβαια η επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα από το εν λόγω φαινόμενο έρχονται στο προσκήνιο στον τουριστικό κλάδο, ο οποίος αποτελεί για τα

νησιά του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου την κινητήριο δύναμη της τοπικής οικονομίας, τροφοδοτώντας και επηρεάζοντας και τους υπόλοιπους κλάδους. Οι επιπτώσεις από τις ιδιαίτερα αυξημένες αφίξεις μεταναστών και προσφύγων είναι σημαντικές στα νησιά που αποτελούν τους βασικούς προορισμούς αυτών των ροών, σύμφωνα, με τις αρχικές εκτιμήσεις των αρμόδιων φορέων, ενώ αντιμετωπίζουν και τα σημαντικότερα ζητήματα διαχείρισης, όπως η Λέσβος, η Χίος, η Κως, αλλά και η Σάμος ως ένα βαθμό, λόγω της σημαντικής δυναμικής που παρουσίασε η τουριστική δραστηριότητα το **2015**. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις των τουριστικών, ξενοδοχειακών, τοπικών και λοιπών εμπλεκόμενων φορέων, οι επιπτώσεις στην τουριστική δραστηριότητα στα συγκεκριμένα νησιά φαίνεται να είναι οι εξής:

- Ø Ακυρώσεις κρατήσεων σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, ξενοδοχεία και λοιπά καταλύματα: Για την περίπτωση της Κω οι εν λόγω ακυρώσεις ανέρχονται περίπου στις **176.000**, αριθμός που αντιστοιχεί σε αύξηση ακυρώσεων κατά **40%** σε σχέση με την ίδια περίοδο του **2014**. Επίσης ακυρώσεις κρατήσεων καταγράφονται στη Λέρο και στη Λέσβο που φτάνουν το **31%**.
- Ø Σμίκρυνση της τουριστικής περιόδου: Τάση διακοπής λειτουργίας καταγράφεται σε αρκετά τουριστικά καταλύματα αρκετά τουριστικά καταλύματα περίπου **2** μήνες νωρίτερα, συγκριτικά με την προηγούμενη τουριστική περίοδο. Στην περίπτωση της Λέσβου, η μείωση της τουριστικής κίνησης για το μήνα Αύγουστο εκτιμάται στο **5%**
- Ø Ο κύκλος εργασιών παρουσιάζει απώλειες: Αποτέλεσμα των **(I)** και **(II)** είναι η μείωση της μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης ανά διανυκτέρευση. Οι απώλειες στην περίπτωση της Κω εκτιμάται ότι ξεπερνούν τα **7** εκατ. ευρώ, οι οποίες και θα επιφέρουν περαιτέρω συνέπειες στην ευρύτερη οικονομική δραστηριότητα.
- Ø Μειωμένος αριθμός κρατήσεων για την τρέχουσα περίοδο και προ κρατήσεων για το **2016**: Ο εν λόγω ρυθμός κρατήσεων εμφανίζεται

μειωμένος από **41%** έως **58%** σε σχέση με το **2014** στην περίπτωση της Κω, , ενώ ο ρυθμός προ κρατήσεων παρουσιάζει μείωση της τάξης του **60%**, κυρίως από την αγορά της Μ. Βρετανίας (**1.640** ακυρώσεις έως τα τέλη Αυγούστου **2015**) σε σχέση με την περσινή περίοδο. Παράλληλα, στο μεσοδιάστημα των τελευταίων τριών εβδομάδων του Αυγούστου διαπιστώθηκε καθοδική εξέλιξη στην πορεία των κρατήσεων από την ιταλική και γερμανική αγορά, καθώς επίσης και από την τσεχική αγορά προς τα νησιά Κω και Λέσβο.

Ø Ακυρώσεις προσεγγίσεων και συνεδρίων κρουαζιερόπλοιων: Στην περίπτωση της Λέσβου πρόσφατα ακυρώθηκαν **5** αφίξεις κρουαζιερόπλοιων, ενώ αναμένεται η ακύρωση άλλων **2** μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου, συνολικού δυναμικού περί τους **6.000** επιβαίνοντες, ενώ κάτι ανάλογο παρατηρείται και στην περίπτωση της Κω. Για την περίπτωση της Λέσβου, η εκτίμηση για την οικονομική ζημία στην περιοχή ανέρχεται στις **180.000** ευρώ, καθώς αντιστοιχεί ένα ποσό καταναλωτικής δαπάνης **30** ευρώ ανά επιβάτη.

Ø Ακυρώσεις πτήσεων από το εξωτερικό: Συνεχείς ακυρώσεις παρατηρούνται στην περίπτωση της Κω, από προορισμούς, όπως το Ισραήλ και η Ιταλία και, ενώ αντίστοιχη είναι και η εικόνα στην περίπτωση της Λέσβου.

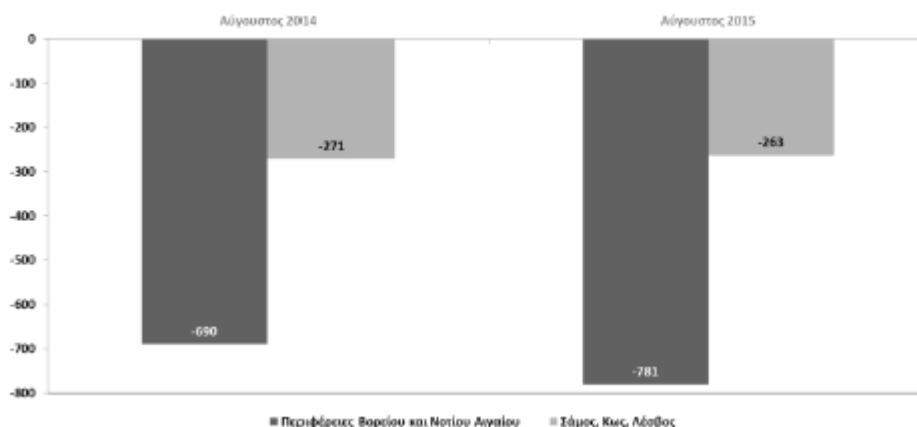
Εμβαθύνοντας στις γενικότερες επιπτώσεις στην οικονομία, η επιβράδυνση της τουριστικής δραστηριότητας στα συγκεκριμένα νησιά έχει αντίστοιχες αρνητικές επιπτώσεις στην ευρύτερη οικονομική δραστηριότητα του νησιού και στους κλάδους που σχετίζονται με την τουριστική κίνηση, όπως η εστίαση. Έχοντας λοιπόν την Κω ως υπόδειγμα, εκτιμάται από τους τοπικούς φορείς, ότι οι επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος στην παραλιακή περιοχή της πόλης παρουσιάζουν έκπτωση του κύκλου εργασιών τους κατά περίπου **35%**, ενώ συρρίκνωση αντίστοιχου επιπέδου εκτιμάται και στον κύκλο

εργασιών των ξενοδοχείων της Λέσβου –πάντα σύμφωνα με τα πρώτα στοιχεία και εκτιμήσεις των φορέων του κλάδου.

Σημαντική επίπτωση στο σύνολο της οικονομίας στο υπόλοιπο του **2015** και του **2016** θα έχει διαφαινόμενη μείωση του αριθμού των διανυκτερεύσεων και αφίξεων και η οποία δεν θα περιοριστεί στην μη γενομένη τουριστική δαπάνη η οποία ανέρχεται στα **590** ευρώ κατά κεφαλή και **70** ευρώ ανά διανυκτέρευση αντίστοιχα σύμφωνα με στοιχεία του ΣΕΤΕ. Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών εκτιμά τον πολλαπλασιαστή τουριστικής δαπάνης σε **2,2**, ενώ το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών ερευνών (ΚΕΠΕ) σε **2,65**. Επομένως, η συνολική απώλεια για την εθνική οικονομία για κάθε μία μη πραγματοποιηθείσα διανυκτέρευση ανέρχεται σε **154** ευρώ ή **185,5** ευρώ ανάλογα με τον πολλαπλασιαστή που χρησιμοποιείται. Έτσι, εάν υποθέσουμε ένα μέσο πολλαπλασιαστή ίσων με **2,5**, οι συνολικές απώλειες στην οικονομία της Κω (από τις προαναφερθείσες απώλειες **7** δισ. ευρώ) μπορούν να φτάσουν και τα **18** εκατ. ευρώ. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι για το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας, λόγω των ιδιαιτεροτήτων των προσφυγικών ροών από τη Συρία, εκτιμάται πως έχει αυξηθεί η παραοικονομία και τα φαινόμενα αισχροκέρδειας, χωρίς, όμως, να μπορεί να προσδιοριστεί προς το παρόν το μέγεθος.

Σχετικά με την απασχόληση το πληροφοριακό σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» , αναφέρει 'ότι για τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα για τον Αύγουστο του **2015**, δεν παρατηρείται κάποια αισθητή μείωση της απασχόλησης στα νησιά των Περιφερειών Νοτίου και Βορείου Αιγαίου (Σχεδιάγραμμα). Ειδικότερα, το ισοζύγιο για το σύνολο των δύο Περιφερειών είναι αρνητικό (συνολική απώλεια **785** θέσεων εργασίας) τον Αύγουστο του **2015**, όπως αρνητικό ήταν και τον Αύγουστο του **2014**. Αν υποθέσουμε ότι η ανάλυση επικεντρωθεί στα νησιά του Αιγαίου που δέχθηκαν τις μεγαλύτερες ροές προσφύγων και μεταναστών (Λέσβο, Σάμος και Κως) και πάλι το ισοζύγιο των ροών μισθωτής απασχόλησης τον Αύγουστο του **2015** είναι αρνητικό, σε ίδια επίπεδα παρόλα αυτά με το **2014**. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ανάμεσα στα τρία νησιά, τον Αύγουστο του '14 η Κως έδειξε διεύρυνση του αρνητικού ισοζυγίου κατά

περίπου **21%** σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του **2015**. Ωστόσο, οι επιμέρους επιπτώσεις στην απασχόληση από την λήξη της τουριστικής περιόδου σχετικά νωρίς αναμένεται να διαφανούν το Σεπτέμβριο. Βασιζόμενοι στα μη δημοσιευμένα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ», το αρνητικό ισοζύγιο των ροών μισθωτής εργασίας στα παραπάνω τρία νησιά (Σάμος, Λέσβος και Κως) κατά τις πρώτες **9** ημέρες του Σεπτεμβρίου του **2015** επιδεινώθηκε κατά περίπου **40%** σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του Σεπτεμβρίου του **2014**.



Ισοζύγιο Ροών Μισθωτής Απασχόλησης στον Ιδιωτικό Τομέα, Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου (Αύγουστος 2015)

Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ»

Η τουριστική δραστηριότητα σε γενικές γραμμές στη χώρα μας, παρά τις δυσκολίες που παρουσιάστηκαν λόγω των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων και τις τραπεζικές συναλλαγές, παρουσίασε μία αξιοθαύμαστη δυναμική και το **2015** [οι αφίξεις αυξήθηκαν περίπου **7%** το πρώτο οκτάμηνο του έτους, αν και για τις περιπτώσεις της Μυτιλήνης και της Κω σημειώθηκε μείωση **2%** και **1,3%** αντίστοιχα], δημιουργώντας προσδοκίες για συνέχιση και περαιτέρω άνθηση και το **2016**.

6.4 Σκέψεις και συμπεράσματα

Αναμφίβολα ο τουρισμός είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία στον κόσμο και προβλέπεται να αυξάνεται συνεχώς μέσα στον **21ο** αιώνα, κατά τα λεγόμενα του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιού και Τουρισμού. Η

οικονομική επίδραση του τουρισμού αναγνωρίζεται (όλο και περισσότερο) από τις κυβερνήσεις όλου του κόσμου. Διότι, ο τουρισμός είναι ένα προϊόν που αποφέρει έσοδα και η τουριστική αγορά, είναι μια αγορά με προσφορά και ζήτηση πολλών υπηρεσιών και προϊόντων με δαπάνες αλλά και εισπράξεις. Η Τουριστική Αγορά επιφέρει επιδράσεις στο εισόδημα και την απασχόληση με τη μόνη διαφορά ότι επιφέρει και αλλαγές στο ισοζύγιο πληρωμών. Ως εκ τούτου, ο τουρισμός είναι μια σοβαρή βιομηχανία για κάθε κράτος.

Έτσι, και τα νησιά του Αιγαίου, έχουν ανάγκη το τουρισμό, όπως και κάθε τουριστική περιοχή της Ελλάδας και κάθε κράτους. Εντούτοις, είναι γεγονός ότι τα νησιά του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου και τα νησιά που συνορεύουν με τα παράλια της Τουρκίας, δέχθηκαν ένα πρωτοφανές κύμα προσφύγων και μεταναστών το καλοκαίρι του **2016**. Πρόκειται για ροές προσφύγων και μεταναστών που είναι ιδιαίτερα αυξημένες σε σχέση με το παρελθόν, που διαφέρουν από τις αντίστοιχες (και χαμηλότερες) προς άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε, και που κατευθύνονται σε νησιά με υποδομές και δυνατότητες αντιμετώπισης αναντίστοιχες του μεγέθους των εν λόγω ροών.

Συγκεκριμένα, κατά το μήνα Φεβρουάριο του **2016**, **56.000** πρόσφυγες ταξίδεψαν διά θαλάσσης προς την Ελλάδα. Από αυτούς **38%** ήταν άνδρες, **22%** γυναίκες και **40%** παιδιά. **52%** ήταν Σύριοι, **25%** Αφγανοί, **16%** Ιρακινοί, **3%** Ιρανοί, **0,1%** Μαροκινοί και **3%** Πακιστανοί. Συνολικά, από **1ης** Ιανουαρίου μέχρι **19ης** Μαρτίου **2016**, **144.149** πρόσφυγες διέσχισαν το Αιγαίο προς την Ελλάδα. Το **2015** είχαμε **856.000** αφίξεις από τη θάλασσα, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει συλλέξει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες από τις ελληνικές αρχές.

Κατά τον Φεβρουάριο του **2016** οι Σύριοι που ήρθαν στην Ελλάδα ήταν κατά **80%** Άραβες και κατά **17%** Κούρδοι. Από τους Αφγανούς που ήρθαν τον ίδιο μήνα στη χώρα μας, οι οποίοι χρειάστηκαν κατά μέσο όρο **48** ημέρες για να φτάσουν από το Αφγανιστάν στην Ελλάδα, **34%** ήταν άνδρες, **45%** παιδιά και **22%** γυναίκες.

Γενικότερα, πάνω από ένα εκατομμύριο άνθρωποι έκαναν αίτηση για άσυλο στην Ευρώπη το **2015**, υπερδιπλάσιοι εκείνων του **2014** σύμφωνα με στοιχεία της **Eurostat**. Η εισροή είναι μεγαλύτερη από αυτή κατά τη διάρκεια του Βαλκανικού Πολέμου ή μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Επιπλέον, οι πρόσφυγες είναι άνισα κατανεμημένοι εντός της Ευρώπης. Παρόλο που η Ιταλία και κυρίως η Ελλάδα είναι τα μεγαλύτερα σημεία εισόδου, σε χώρες όπως η Ουγγαρία έχουν καταχωρηθεί μεγάλος αριθμός των διερχομένων αιτούντων άσυλο στη διάρκεια του καλοκαιριού, Αυστρία, η Γερμανία, η και η Σουηδία είναι από τους πιο επιλεγμένους προορισμούς των προσφύγων. Άλλωστε, οι μετακινήσεις πληθυσμών δεν είναι καινούργιο φαινόμενο στην Ιστορία της ανθρωπότητας. Μια πληθώρα αιτιών - συνήθως σοβαρών ή τραυματικών όπως ο πόλεμος, η αρρώστια, η φτώχεια, οι περιβαλλοντικές καταστροφές κλπ. - πυροδοτούσαν ανέκαθεν τη μετανάστευση διαφόρων ομάδων. Έτσι και ο πρόσφατος πόλεμος στη Συρία, αλλά και η γενικότερη αστάθεια στη Μέση Ανατολή, πυροδότησαν τη μεγαλύτερη μετακίνηση πληθυσμών που γνωρίζει σήμερα η Ευρώπη από τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η Ελλάδα είναι στην δύσκολη θέση να αντιμετωπίσει πολυάριθμα ανθρωπιστικά, θεσμικά και λειτουργικά προβλήματα αναφορικά με την προσωρινή ή μόνιμη διαβίωση των προσφύγων στη χώρα. Και όπως έχει επισημανθεί ήδη από πολλούς, αρκετά από αυτά αφορούν την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια, αλλά και την προστασία των κυριαρχικών δικαιωμάτων και των διεθνών αρμοδιοτήτων της χώρας μας. Κατ' επέκταση το συγκεκριμένο φαινόμενο είχε σημαντικές επιπτώσεις και κόστος τόσο για το δημόσιο μηχανισμό (κεντρική διοίκηση και περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση) όσο και για την οικονομία, με έμφαση, φυσικά, στην τουριστική δραστηριότητα των νησιών που δέχθηκαν το μεγαλύτερο μέρος των ροών προσφύγων και μεταναστών.

Καθοριστικά στην αντιμετώπιση των συνεπειών του εν λόγω φαινομένου θα είναι τα εξής στοιχεία

- § I. Εντατικοποίηση των προσπαθειών για την ομαλή διαχείριση του φαινομένου από τις υπηρεσίες του δημοσίου τομέα.

- § II. Καθολική καταγραφή όλων των πτυχών του φαινομένου από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς είτε αυτοί είναι διοικητική, οικονομική, ανθρωπιστική, κοινωνική, ή και περιβαλλοντική.
- § III. Θεσμοθέτηση πλαισίου και διαδικασιών για την πλήρη καταγραφή της δημοσιονομικής επίπτωσης που θα έχει η αντιμετώπιση του φαινομένου, ώστε η χώρα να είναι σε θέση να ζητήσει σχετική χρηματοδοτική ενίσχυση εγκαίρως ή να διεκδικήσει το εν λόγω ποσό έτσι ώστε να πετύχει τους δημοσιονομικούς στόχους που έχουν τεθεί.
- § IV. Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου επιχειρησιακού και στρατηγικού σχεδιασμού με όλα τα εμπλεκόμενα Υπουργεία που θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει ακόμα και τα δυσμενέστερα σενάρια εξέλιξης του φαινομένου.
- § V. Διοχέτευση των απαραίτητων πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, για την επαρκή στήριξη της εν λόγω διαχείρισης και την αποκατάσταση των ζημιών στις υποδομές και την οικονομία των εμπλεκόμενων περιοχών.
- § VI. Άμεση εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση των επιμέρους αρνητικών επιπτώσεων στην οικονομία των νησιών που επηρεάστηκαν από τις μεγάλες ροές μεταναστών και προσφύγων.
- § VII. Συνεχής μελέτη του εν λόγω φαινομένου από ερευνητικούς φορείς και υπηρεσιακούς παράγοντες έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η αναλυτική αποτίμηση και κοστολόγηση του προβλήματος.

Επίσης, κάποια στιγμή στον πλανήτη θα πρέπει να συζητηθούν σοβαρά τα αίτια της μετανάστευσης και πως αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν, διότι κατά κύριο λόγο, ο μετανάστης δε το κάνει από επιλογή αλλά από ανάγκη. Όταν δηλαδή κάποιος εγκαταλείπει τη χώρα του γιατί επικρατούν συνεχείς βομβαρδισμοί, εμφύλιος πόλεμος, κλίμα τρομοκρατίας και συχνές εχθροπραξίες. Δεν αποτελεί έκπληξη, λοιπόν, το γεγονός ότι οι περισσότεροι μετανάστες προτάσσουν τον κίνδυνο για τη ζωή τους ή της οικογένειάς τους - την επιβίωσή τους - ως το πιο σημαντικό αίτιο μετανάστευσης. Επίσης αρκετοί έχουν χάσει κάποιο

οικείο ή γνωστό τους πρόσωπο από βομβαρδισμούς, αδέσποτα πυρά, ένοπλες συγκρούσεις, τρομοκρατικές επιθέσεις ή χτυπήματα κυβερνητικών δυνάμεων. Δευτερεύοντα αίτια μετανάστευσης αποτελούν η αποφυγή της στράτευσης, η φτώχεια και οι ελλείψεις βασικών αγαθών και υποδομών, αλλά και η περιστολή των ατομικών/ πολιτικών δικαιωμάτων ή η ανάγκη οικογενειακής συνένωσης.

Τέλος, θα πρέπει να συζητηθεί σοβαρά το πρόβλημα της Ελλάδας, η οποία είναι η πρώτη χώρα υποδοχής των μεταναστών από τις Ανατολικές χώρες. Παρά το γεγονός ότι στο σύνολό τους οι πρόσφυγες δεν επιθυμούν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα, υπό ορισμένες συνθήκες, με βάση πρόσφατα στοιχεία σχεδόν οι **3** στους **10** θα επέλεγαν να μείνουν: το **27,9%** θα έμενε αν έβρισκε δουλειά και το **30,1%** θα έκανε αίτηση ασύλου στη χώρα μας αν δεν κατάφερε να περάσει τα σύνορα. Το **31,8%** θα έμενε στην Ελλάδα γιατί θα ήταν πιο εύκολο από άλλες χώρες, το **25,8%** γιατί υπάρχει ήδη κοινότητα από τη χώρα του εδώ ή έχει συγγενείς και το **14%** επειδή έχει καλό σύστημα κοινωνική προστασίας. Το **24,1%** - εάν έμενε τελικά στην Ελλάδα - θα επεδίωκε την επανένωση της οικογένειάς του προσκαλώντας την εδώ.

Το εν λόγω φαινόμενο θα πρέπει να αντιμετωπιστεί, σε κάθε περίπτωση, από κοινού η Ελληνική Πολιτεία και κοινωνία, με αλληλεγγύη και ανθρωπιστική πρόνοια σε ένα πλαίσιο ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Άλλωστε, η άμεση επαφή των Ευρωπαίων τουριστών στα Ελληνικά νησιά με το φαινόμενο φαίνεται ότι λειτουργεί θετικά όσον αφορά την ευαισθητοποίηση της Ε.Ε και των Ευρωπαίων πολιτών για το ζήτημα, αλλά και για την στήριξη που έχει τόσο ανάγκη η Ελλάδα λόγω της άσχημης οικονομικής κατάστασης στην οποία βρίσκεται.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Albahari, M. (2015). Europe's refugee crisis. *Anthropology Today*, 31(5), 1-2.
- Baum, T., & Smyth, G. (2010). Charting a journey: from refugee to tourism employee and tourism entrepreneur.
- Carrera, S., Blockmans, S., Gros, D., & Guild, E. (2015). The EU's Response to the Refugee Crisis: Taking Stock and Setting Policy Priorities.
- Cohen, E. (2010). Tourism crises: A comparative perspective. *International Journal of Tourism Policy*, 3(4), 281-296.
- Domokos, J., & Kingsley, P. (2015). Chaos on Greek islands as refugee registration system favours Syrians. *Guardian*.
- Durrell, L. (2011). *The Greek Islands*. Faber & Faber.
- Guild, E., Costello, C., Garlick, M., & Lax, V. M. (2015). The 2015 refugee crisis in the European Union. *Centre for European Policy Studies*.
- International Organization for Migration, "IOM Greece for Incidences in Aegean Sea", 7th May 2015
- Evangelinidis, A. (2016). The Greek State's Response to the Refugee Crisis and the Solidarity Movement. *Contemporary Southeastern Europe*, 3(1), 32-36.
- Ignatieff, M., Keeley, J., Ribble, B., & McCammon, K. (2016). The United States and the European Refugee Crisis: Standing with Allies.
- Kallis, G. (2010). Coevolution in water resource development: The vicious cycle of water supply and demand in Athens, Greece. *Ecological Economics*, 69(4), 796-809.
- Krasteva, R. (2016). Challenges faced by the tourism sector in the Greek islands as a result of the refugee crisis. *Entrepreneurship*, 4(2), 324-334.
- Naimou, A. (2016). Double vision: refugee crises and the afterimages of endless war. *College Literature*, 43(1), 226-233.

- Newland, K., & Taylor, C. (2010). *Heritage tourism and nostalgia trade: a diaspora niche in the development landscape*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Panagiotou, R. A. (2010). Effects of the global economic crisis on South-east Europe. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 12(2), 187-194.
- Pappas, N., & Papatheodorou, A. (2017). *Refugee Crisis: The Response of the Tourism Accommodation Sector in Greece*. *Tourism Management*.
- Pappas, N., & Papatheodorou, A. (2017). Tourism and the refugee crisis in Greece: Perceptions and decision-making of accommodation providers. *Tourism Management*, 63, 31-41.
- Pearce, D. G., & Butler, R. (Eds.). (2010). *Tourism research: A 20-20 vision*. Goodfellow Pub Limited.
- Suter, B. *Blinded by refugee politics. möjligheter och gränser*, 245.
- The UN Refugee Agency, “Greece. UNHCR Operational Update. 21 July – 21 August 2015”
- The UN Refugee Agency, “Greece. UNHCR Operational Update. August 2015”
- Wirth, T. (2016). The European Union’s Framing of the European Refugee Crisis. *ELON JOURNAL*, 45.

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, <http://gcr.gr/>
- Ελληνική Αστυνομία, Μετανάστευση και Άσυλο, http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=4883&Itemid=1024&lang=
- Λιμενικό Σώμα – Ελληνική ακτοφυλακή, <http://www.hcg.gr/>